

**Staatssecretariaat voor het Gezin
en Personen met en Handicap**

**Samenvatting van de Staten-Generaal
van het Gezin (cyclus 1) en uit te
werken voorstellen**

Hoofdstuk 1 : Algemene samenvatting van de werkzaamheden

I. Inleiding : het gezin en de staat

Vroeger werd het gezin beschouwd als een louter privé-aangelegenheid. Nu staan de zaken anders: de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen reiken de gezinnen rechtstreeks of onrechtstreeks hulpmiddelen aan en bieden een waaier aan diensten.

De neutraliteit van de overheid ten opzichte van de gezinsorganisatie

Niettemin moet de overheid het neutraliteitsprincipe naleven met betrekking tot de levenswijze waarvoor de gezinnen opteren. Dit wordt steeds moeilijker aangezien de beleids- en begrotingskeuzes onvermijdelijk gevolgen hebben voor de “modellen” die we willen steunen, versterken, bevorderen,...

Wanneer de staat bijvoorbeeld zou voorstellen om koppels die gedurende twee jaar feitelijk samenleven onder te brengen in het stelsel van de wettelijk samenwonenden, schendt de staat duidelijk het neutraliteitsprincipe. Hetzelfde geldt wanneer de staat een vader zou verplichten om een bepaald aantal dagen ouderschapsverlof te nemen.

Het komt er dus op aan het « juiste midden » te vinden tussen inmenging en geen inmenging.

Het neutraliteitsprincipe van de staat bij de levenskeuzes van gezinnen betekent dat de gezinnen vrij zijn om naar eigen goeddunken te handelen maar ook verantwoordelijk blijven voor de levenswijze en organisatie die zij verkiezen.

Hoewel het dus niet aan de overheid toekomt om gezinnen een opvoedingsmodel op te leggen en om zich te mengen in hun privé-leven, is het toch nuttig aandachtig te zijn voor de verlangens en de verwachtingen van de gezinnen, zodat zij hun talrijke functies kunnen vervullen.

Het gezin anno 2004-2005: “bestaat er nog een model?”

Het begrip gezin dekt momenteel uiteenlopende gezinsvormen: het traditionele kerngezin (dat we evenmin uit het oog mogen verliezen tijdens de debatten door te

veel aandacht te besteden aan de andere gezinsvormen), het nieuw samengesteld gezin (dat het probleem van het ouderlijk gezag met zich brengt), het eenoudergezin (economisch gezien wellicht de kwetsbaarste gezinsvorm), het homoseksuele koppel met kinderen, ...

Het zijn trouwens niet alleen de gezinsvormen die zo verscheidend zijn geworden, maar ook de gezinsorganisatie en de functionele problemen waarmee deze gezinnen worden geconfronteerd: een gezin met onregelmatige werkuren, een gezin dat het hoofd moet bieden aan een handicap of een ziekte, een gezin dat de zorg op zich neemt voor een ouder gezinslid, een onthaalgezin, een gezin dat na een scheiding de opvang van de kinderen moet zien te regelen,...

Het huwelijk vormt niet langer het referentiemodel en krijgt concurrentie van andere samenlevingsmodellen. De specificiteit van deze modellen moet worden gewaarborgd om de aantrekkingskracht van elk model te behouden.

Ouders nemen steeds meer rollen op zich: de rol van werknemers, opvoeders, zorgverleners, enz. Zij moeten daarbij blijk geven van onderhandelingsbekwaamheid, luistervermogen,... functies die niet iedereen gegeven zijn en maatschappelijke ongelijkheden aan het licht brengen.

Toch blijft het gezin, ongeacht de gezinsvorm en –organisatie, een van de beste factoren voor maatschappelijke integratie: zowel kinderen als volwassenen zijn aangewezen op het gezin, het gezin vormt hen, maakt hen zelfstandig, ... doet hen groeien. Het gezin vervult essentiële en onvervangbare functies zoals maatschappelijke aanpassing, opvoeding en onderhoud.

De laatste jaren ondergaat de wereld heel wat sociologische mutaties (verscheidenheid en veelheid aan gezinsvormen, daling van het geboortecijfer, vergrijzing, maatschappelijke onzekerheid, gelijkheid tussen man en vrouw,...), die vragen om een nieuwe aanpak en politieke samenhang (coördinatie van de bevoegdheden, transversaal beleid, aanpassing aan veranderende situaties,...).

Het gezinsbeleid op het kruispunt van de verschillende gezagsniveaus

Acties op het vlak van het gezinsbeleid vergen in de huidige institutionele context van België een zekere coherentie tussen de betrokken beleidsniveaus: wanneer op federaal niveau maatregelen worden overwogen, zijn er op gewest- en gemeenschapsniveau bijna zeker bijkomende benaderingen nodig.

Het gezinsbeleid bevindt zich dus op het “kruispunt” tussen de federale, de gewestelijke en de gemeenschapsoverheid en vergt noodzakelijkerwijs aansluiting tussen de federale overheid (bevoegd voor werkorganisatie, werkgelegenheid,

sociale zekerheid, fiscaliteit, gelijkheid tussen man en vrouw, justitie, maatschappelijke integratie, volksgezondheid en personen met een handicap), de gewestelijke overheid (bevoegd voor werkgelegenheid, huisvesting, opleiding en maatschappelijk welzijn) en de gemeenschapsoverheid (bevoegd voor kind, opvoeding, gezondheid, levenslang leren, preventie, cultuur, jeugdbijstand, buitenschoolse opvang,...

In het gezinsbeleid draaien de opties vaak rond de keuze « meer geld of minder tijd » of « meer uitkeringen of meer diensten », zoals blijkt uit kwesties zoals de thematische verloven, de ernstig zieke of gehandicapte kinderen,...

Al te vaak ook moeten moeilijke beslissingen vallen met overdrachten tussen de categorieën van uitkeringsgerechtigden om budgettaire marges vrij te maken, zoals blijkt uit het debat over een eventuele hervorming van het huwelijksquotiënt en de kinderbijslag, met dure en lange overgangsstelsels en begeleidingsmaatregelen als resultaat.

Dit is de context waarin de Staten-generaal van het Gezin in november 2003 plaatsvond.

II. De Staten-generaal van het Gezin : overleg over het gezinsbeleid

De Staten-generaal van het Gezin geeft gestalte aan de in het regeerakkoord opgenomen verbintenissen aangaande de gezinsproblematiek.

Zo verbond de regering zich ertoe rekening te houden met de behoeften van de gezinnen door “*het beleid ten aanzien van het gezin te evalueren*” en gaf ze de Staten-generaal de opdracht om, “*in overleg met de actoren op het terrein, de prioritaire doelstellingen vast te leggen om binnen de federale bevoegdheden de gezinnen beter te ondersteunen, zowel via sociale als fiscale instrumenten*”.

Een officiële opdracht van de federale overheid

De Staten-generaal van het Gezin (SGG) geeft dus blijk van de wil van de regering om acties te ondernemen “na maximaal overleg met alle betrokkenen” en “via het detecteren van concrete problemen en het uitwerken van gepaste remedies met alle instrumenten die men ter beschikking heeft”.

Staatssecretaris I. Simonis kreeg van de regering de opdracht om deze Staten-generaal te organiseren op basis van de nota die de ministerraad op 10 oktober 2003 goedkeurde.

Sturingscomité en technische werkgroepen

De SGG ging op 13 november 2003 officieel van start. Een sturingscomité stond in voor de algemene coördinatie van de werkzaamheden. Dit comité hechtte zijn goedkeuring aan de samenstelling van 5 technische werkgroepen met de betrokken privé- en overheidspartners:

groep 1 : koppeling van gezinsleven met beroepsleven

groep 2 : gezinnen en sociale zekerheid

groep 3 : gezinnen en het burgerlijk en gerechtelijk recht

groep 4 : diensten aan de gezinnen en ouderschapssteun

groep 5 : gezinnen en fiscaliteit

Deze technische werkgroepen kregen de opdracht de problemen te identificeren, het werkveld en de agenda van de besprekingen te bepalen en technische en juridische oplossingen voor te stellen.

Iedere werkgroep moest een verslag opstellen met een uiteenzetting van de vastgestelde problemen en de voorgestelde oplossingen.

De regering had immers beslist dat de ministerraad zou debatteren over de voorstellen van de SGG om de prioriteiten van de regering te bepalen (10/10/2003).

Daarnaast had de SGG natuurlijk ook als doel om polshoogte te nemen van de maatschappij en alle formules te overwegen voor de coördinatie van de verschillende ministeriële acties die betrekking kunnen hebben op het gezin.

Een aantal verworvenheden vóór de SGG...

Vóór de start van de SGG leverde de fiscale hervorming van de PB in 2001 al een aantal resultaten op inzake gezinsbeleid door bepaalde vormen van discriminatie op te heffen of te beperken:

de echtgenoten kiezen wie recht heeft op de verlaging van de bedrijfsvoorheffing voor kinderen ten laste

de gelijkstelling van wettelijk samenwonenden en gehuwden

de gelijkschakeling van de belastingvrije sommen, ongeacht de burgerlijke staat

de verbetering van de bepalingen inzake de belastinginning bij feitelijk gescheiden personen

bij het overlijden van een echtgenoot, is er de keuzemogelijkheid tussen een gezamenlijke aanslag of een individuele aanslag om het voordeligste belastingstelsel te genieten

beter rekening houden met de kinderlast via de verhoging van het belastingvrije inkomen voor kinderen onder de 3 jaar (440 EUR voor het begrotingsjaar 2004), de verhoging van het aftrekbare bedrag voor kinderopvang (afschaffing van de 80%-grens en optrekking plafond tot 14,40 EUR)

de wijziging van de betekenis van het woord “belastingplichtige” dat niet alleen het “fiscaal gezin” dekt maar ook de individuen die onderworpen zijn aan de PB

de individuatie van de verlagingen voor pensioenen en van een aantal vervangingsinkomens

de gelijkschakeling van de leeftijdsgrens op 65 jaar voor het sluiten van levensverzekeringscontracten en de in deze contracten vermelde voorwaarden

de afschaffing van de inschrijving op naam van de man van de onroerende voorheffing op persoonlijke bezittingen van de gehuwde vrouw

de invoering van een sociaal statuut voor erkende onthaalmoeders en de bedrijfscreches.

Op 1 juni 2004 werd binnen de FOD Financiën ook een specifieke dienst opgericht met betrekking tot verschuldigd onderhoudsgeld wanneer een koppel uiteengaat of in de echt scheidt. Deze dienst moet nog verder worden uitgebouwd.

Voorts kunnen (alle) schuldeisers inzake alimentatie zich wenden tot de administratie voor niet-fiscale inning voor de recuperatie van het verschil van de schuldvordering met het OCMW-voorschot of voor de recuperatie van de achterstallige schuldvorderingen waarbij voorschotten weinig uitmaken.

Vóór de samenvatting van de werkzaamheden van de SGG brengen wij nog even het volgende in herinnering:

de domeinen inzake gezinsbeleid die niet werden behandeld door de SGG

de vier grote aandachtspunten die bij de aanvang werden geformuleerd als kader voor de debatten in de werkgroepen

De aspecten van het gezinsbeleid die niet werden behandeld door de Staten-generaal van het Gezin

De deelnemers aan de werkgroepen en fora hebben zelf de aandacht gevestigd op onderwerpen met betrekking tot het gezin die tijdens de vergaderingen niet aan bod

zijn gekomen of waarover geen beslissing is gevallen. Tijdens de voltallige vergadering op 27 april 2004 werd een lijst opgesteld van deze onderwerpen:

- daadwerkelijke toepassing van het gezamenlijk ouderlijk gezag wanneer een koppel uiteengaat of scheidt (school, dokters, enz.)
- de gezinnen waarin een van beide ouders in het buitenland verblijft (allochtone gezinnen, medische verzorging, ...)
- de ontvoeringen door ouders (kinderbijslag, reis- en verplaatsingskosten, huisvesting ter plaatse, belastingaftrek,...)
- Jeugdzorg : plaatsing van kinderen (kinderbijslag, vakanties,...)
- in verband met het voorgaande : de rechten van de ouders van geplaatste kinderen
- het juridisch statuut van onthaalgezinnen
- geweld binnen het gezin en in instellingen (rusthuizen,...)
- de familienaam van de kinderen
- het onderhoudsgeld (berekeningwijze, fondsen voor verschuldigd onderhoudsgeld)
- gezinshereniging
- personen die over de grens werken (belastingen)
- de gevolgen van de veranderingen in het hoger en universitair onderwijs (Bologna)
- de relatie met de grootouders (rechten en plichten)
- de afstamming
- de Europese harmonisatie van het gezinsrecht
- de algemene sociale bijdrage (ASB), die vaak een oplossing biedt voor de opvang van kinderen en ouderen in het gezin.

Naast de thema's die de SGG zelf aanhaalde, kunnen ook de onderstaande thema's worden verkend, hetzij rechtstreeks door de regering, hetzij tijdens de nieuwe SGG:

- de verbetering van het statuut van de zelfstandige gezinnen, in het bijzonder wat de vrouwen betreft (beschermingsstelsel bij moederschap voor zelfstandigen, kinderbijslag, ...)
- de situatie van nieuw samengestelde gezinnen (ouderlijk gezag zonder verwantschap, uitgenomen het bijzondere geval van homoseksuele koppels waarvoor adoptie werd voorgesteld)
- het debat over de positie van kinderen in de huidige wankelende huwelijkscontext
- het sociologisch begrip gezin en de functies die de nieuwe gezinsvormen vervullen aan het begin van de 21^e eeuw
- het probleem en de uitwerking van overgangsmogelijkheden tussen het rusthuis en de thuisopvang van ouderen
- de positie van ouderen en de vergrijzing in het algemeen werden niet als dusdanig behandeld, ook al hebben verscheidene werkgroepen hierbij stilgestaan: zo heeft de werkgroep "dienstverlening aan het gezin en ouderschapssteun" gevraagd dit thema als hoofdthema te overwegen voor de SGG 2005

- rekening houden met schrijnende toestanden binnen het gezin: echtelijk geweld en gezinsgeweld, mishandeling, ...
- gezinnen die te maken krijgen met het gevangeniswezen (ondersteuning, psycho-sociale begeleiding, voorwaarden voor het onthaal en de ontmoeting tussen de gevangene en zijn of haar gezin, ...)
- de uitwerking van intergenerationele beleidslijnen (actieve deelneming van ouderen aan het culturele, politieke en sociale leven, begeleiding van ouderen van vreemde origine, ...)
- de balans van de uitgevoerde beleidslijnen inzake buitenschoolse opvang en hun verband met het gezinsbeleid.

In het geval van een nieuwe SGG lijkt het dan ook logisch aandacht te besteden aan de bovenstaande lijst van onderwerpen die niet of nauwelijks aan bod kwamen in 2004.

De vier grote lijnen die werden vastgelegd voor de werkwijze van de SGG

Binnen de verschillende werkgroepen bleken de debatten duidelijk te draaien rond vier richtlijnen.

Het transversale syntheserapport vermeldt trouwens duidelijk het bestaan van dergelijke richtlijnen die bij de start van de SGG door I. Simonis naar voren werden geschoven. Het gaat om de volgende richtlijnen, voorgesteld als “gids en/of doel voor politieke acties”:

de gelijkheid tussen man en vrouw, zowel bij de ouderlijke verantwoordelijkheid als in het beroepsleven. Dit principe botste met een ander referentieprincipe (de neutraliteit van de politiek ten opzichte van de levenskeuzes), zoals is gebleken uit debatten over het huwelijksquotiënt (werkgelegenheidsval voor de vrouwen) of over de verlofstelsels (ook de man moet, net als de vrouw, zijn wettelijke verloven nemen)

de plaats en de belangen van het kind, waarbij ervan uit wordt gegaan dat ieder kind gelijk is, zoals blijkt uit de debatten over een eventuele hervorming van de kinderbijslag (er een recht van het kind van maken), over de verblijfplaats na een echtscheiding (bij gebrek aan andere mogelijkheden, oplegging van het stelsel van de wisselende verblijfplaats als wettelijk model, in het belang van het kind), of over de individualisering van de belasting en de sociale aanvullingen.

de neutraliteit ten opzichte van de levenswijze en gezinsvormen (uiteenzetting zie hoger)

de solidariteit ten opzichte van de meest kwetsbaren

Follow-up van de Staten-generaal van het Gezin 2004 door de regering

De technische werkgroepen van de SGG beëindigden hun werkzaamheden op 27 april 2004 met een plenaire slotvergadering op de Heizel.

Op basis van de verslagen kunnen we vaststellen dat het budgettaire aspect niet altijd in overweging werd genomen.

Uit de analyse bleek uiteindelijk ook dat maar weinig voorstellen unaniem werden aangenomen of tot een consensus hebben geleid.

Er was ook vraag naar evaluatie- en simulatiestudies, meer bepaald met betrekking tot de volgende thema's (het gaat om thema's die onvoldoende aan bod kwamen of om thema's waarvoor geen ruime consensus werd bereikt):

de evaluatie van het beleid inzake de vergrijzing
het gedrag van de mannelijk werknemers inzake het nemen van ouderschapsverlof
de steun aan de ouders van een gehandicapt kind
de afgeleide rechten inzake sociale zekerheid

Verscheidene voorstellen in de verslagen van de werkgroepen komen echter neer op maatregelen die opgenomen zijn in het regeerakkoord. Met name:

beter aangepast en beter vergoed ouderschapsverlof en verlof wegens ziekte van een naast familielid

rekening houden met de moeilijkheden die kunnen optreden bij een zwangerschap en de noodzaak om een periode thuis te kunnen blijven: verlenging van het moederschapverlof bij ziekenhuisopname van een pasgeborene of bij de geboorte van meerlingen, verlenging van het gewaarborgd postnataal verlof en van het adoptieverlof

steunmaatregelen voor ouders van een ernstig ziek of gehandicapt kind

steunmaatregelen voor de opvang van ouderen door het gezin

Ook andere voorstellen van de SGG gaven aanleiding tot beslissingen tijdens de ministerraad, zelfs nog vóór de officiële afsluiting van de SGG.

Zo werden tijdens de ministerraad van Oostende op 20 maart 2004 een tiental maatregelen aangenomen, de zogenaamde "beslissingen van Oostende".

De beslissingen van Oostende (maart 2004)

De ministerraad van 20 maart 2004 hechtte zijn goedkeuring aan de volgende maatregelen. Sommige van deze maatregelen zijn al van toepassing of werden omgezet in wetteksten:

1. de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) – inwoning bij de kinderen

Maatregel waarbij ouderen die bij hun kinderen inwonen en recht hebben op een Inkomensgarantie voor ouderen (IGO) beschouwd worden als alleenstaanden en dus het verhoogde basisbedrag ontvangen. Bij het bepalen van het bedrag van de IGO zal geen rekening meer gehouden worden met het inkomen van de kinderen bij wie deze ouderen inwonen. Deze maatregel is sinds 1 mei 2004 van toepassing.

2. een nieuw stelsel voor « verhoogde » kinderbijslag (voor kinderen met een handicap, zieke kinderen, ...)

Uitbreiding van de hervorming van de verhoogde kinderbijslag tot de kinderen geboren na 1 januari 1993 en verhoging van de budgettaire middelen die hiervoor nodig zijn.

3. de uitbreiding van het zwangerschapsverlof bij de hospitalisatie van een pasgeborene

Deze maatregel is van toepassing sinds 1 juli 2004.

4. de uitbreiding van het ouderschapsverlof

De ministerraad wenst de volgende aanpassingen door te voeren:

de verhoging van het uitkeringsbedrag met ongeveer 100 euro voor een voltijdse baan

de verlenging van de arbeidsonderbreking (met 1 maand voor een voltijdse baan)

de versoepeling van de overgang tussen de verschillende stelsels (voltijds, halftijds en 4/5^{den})

de leeftijd van de betrokken kinderen (bij voorkeur 6 jaar).

De concrete uitvoering van het voorstel moet in overleg met de sociale partners worden bestudeerd.

5. de verbetering van het zorgverlof

Er is beslist tot de invoering van een wettelijke garantie op een soepelere overgang tussen zorgverlof en ouderschapsverlof of tijdskrediet wanneer een gezinslid ernstig ziek is. Het zorgverlof mag aanvangen op de eerste dag van de week volgend op de week waarin de werkgever de aanvraag heeft ontvangen. De werkgever kan die toestemming uitstellen met een week wanneer hij deze beslissing motiveert.

6. de uitbreiding van het adaptieverlof

Uitbreiding van het vergoede adoptieverlof van 10 dagen naar 4 tot 6 weken naar gelang het kind jonger of ouder is dan 3.

7. uitbreiding van het moederschapsverlof bij de geboorte van een meerling (2 of meer kinderen)

Uitbreiding van het postnataal moederschapsverlof met twee weken bij de geboorte van meerlingen.

8. de verlenging van moederschapsverlof door overdracht van een week

Het prenataal verlof wordt teruggebracht van 7 naar 6 weken en het postnataal verlof wordt verlengd van 8 naar 9 weken.

9. de verlenging van het postnataal verlof

Vanaf 2006 wordt het postnataal verlof met een week verlengd voor alle vrouwen die hun prenataal verlof volledig hebben moeten opnemen.

10. aanmoediging kinderopvang

In dit kader heeft de ministerraad zijn goedkeuring gehecht aan de aftrekbaarheid van de kosten voor kinderopvang tot 12 jaar (tot nu toe lag de leeftijdsgrens op 3 jaar). Deze maatregel wordt van kracht op 1 januari 2005. Aangenomen in de Kamer.

Voorts is voorzien in een begroting van 15 miljoen euro met een jaarlijkse toename van 10% tot in 2008 voor de herfinanciering van het FCUD.

Ook in dit kader heeft de ministerraad zijn goedkeuring gehecht aan de fiscale tenlasteneming van een doodgeborene voor het volledige jaar waarin het kind is overleden. Aangenomen in de Kamer.

11. fiscale aftrekbaarheid voor ouderen die bij hun kinderen inwonen

De ministerraad heeft zijn goedkeuring gehecht aan de fiscale aftrekbaarheid van de tenlasteneming van behoeftige ouders die ouder zijn dan 65 en bij de kinderen inwonen. Aangenomen in de Kamer.

In het verlengde van de SGG werden in Oostende ook een aantal principiële beslissingen genomen, zoals:

de herfinanciering van het FCUD (Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten dat binnen de RKW de structuren inzake kinderopvang financiert)

experts de opdracht geven om een onderzoek te voeren naar de mogelijkheid om een familierechtbank op te richten

Samenvatting van de Staten-generaal van het Gezin volgens thema

Algemene opmerking : de « verworvenheden van Oostende » zijn niet meer opgenomen in de samenvatting.

III. A. DE HERVORMING VAN DE THEMATISCHE VERLOVEN

De regering gaf duidelijk blijk van haar bereidheid om de gezinnen concrete antwoorden te bieden in hun zoektocht naar een betere combinatie van gezinsleven en beroepsleven, van arbeid en ontspanning.

Tijdens de SGG kwam de kwestie van de thematische verloven vooral aan bod naar aanleiding van *de geboorte van een kind*, met als onderliggende inzet de gelijkheid tussen mannen en vrouwen (mannen lijken duidelijk minder gebruik te maken van dit soort verlof waardoor hun loopbaan ook “minder verstoord” wordt) en de ontplooiing van de kinderen.

Tijdens de SGG ging ook aandacht uit naar *de tenlasteneming van een hulpbehoevende ouder* of een ernstig ziek familielid.

Andere situaties die het gezinsleven beïnvloeden en verlof noodzaken, kwamen evenwel niet grondig aan bod.

Kort samengevat heeft de SGG zich op het gebied van de verloven toegespitst op twee grote categorieën die ervan gebruik maken: de ouders met kinderen en de gezinnen die hulpbehoevende ouders of grootouders in huis nemen.

Wettelijk gezien bestaan er tal van reglementeringen en systemen om werk en gezinsleven beter op elkaar af te stemmen: familiaal verlof, ouderschapsverlof,

vaderschapsverlof, borstvoedingspauzes, omstandigheidsverlof, verlof voor palliatieve verzorging, adoptieverlof, verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid, tijdskrediet, loopbaanonderbreking, ... De loopbaanonderbreking bijvoorbeeld was aanvankelijk niet speciaal bedoeld om familiale redenen, maar kent toch enorm veel succes. De loopbaanonderbreking helpt dus aanzienlijk om het gezinsleven en het beroepsleven beter op elkaar af te stemmen.

Professor Jacqmain vermeldt in zijn nota een aantal vaststellingen over het huidige stelsel van de thematische verloven en bijgaande verbeteringsvoorstellen. Hoewel deze nota niet noodzakelijk het standpunt van de werkgroep weergeeft, kunnen we in het algemeen toch de volgende punten aanhalen:

het vaderschapsverlof, het adoptieverlof en het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid (maximaal 10 dagen in de drie gevallen) zijn het resultaat van een mengelmoes aan wetgevende ingrepen en collectieve overeenkomsten op basis van artikel 30 en 30bis van de wet van 3 juli 1978, zonder samenhang met de wetgeving inzake de sociale zekerheid, met een ingewikkelde vergoeding in de eerste twee gevallen en geen enkele vorm van vergoeding in het derde geval

het verlof voor palliatieve verzorging, het verlof voor de verzorging van een zwaar ziek gezinslid en het ouderschapsverlof zijn gecreëerd als bijvoegsels bij het algemene stelsel van de loopbaanonderbreking (wet van 22 januari 85 en KB van 2 januari 91)

het overheidspersoneel wordt ingedeeld volgens twee stelsels (statutair of contractueel) met sterk uiteenlopende juridische gevolgen in identieke situaties (zo wordt een contractueel voor bepaalde afwezigheden ten laste genomen door de sociale zekerheid terwijl een statutaire vergoed wordt door de werkgever). Om nog maar te zwijgen over de sociologische en juridische kloof tussen de bedrijfswereld en de overheidssector.

De verschillende vergaderingen van de werkgroepen hebben eveneens geleid tot *een aantal algemene bemerkingen*, zoals:

- de meeste huidige maatregelen zijn gericht op tweeverdieners. Er moet meer aandacht gaan naar eenoudergezinnen, zelfstandigen en de werkloosheidsval (werklozen die er niet in slagen zich opnieuw te integreren)
- het gebrek aan maatregelen voor zelfstandigen wordt betreurd
- de toepassing van nieuwe maatregelen moet gelijktijdig zijn in de privé-sector en in de overheidssector
- het VOB heeft de handen vol met het beheer van de situaties in de ondernemingen, de uitbreiding van de thematische verloven of de verlenging van verscheidene ouderschapsverloven zou de situatie onhoudbaar maken, waardoor de ondernemingen het risico lopen om volledige gedesoriënteerd te raken (de besprekingen over de verlenging en de betere vergoeding van het ouderschapsverlof moeten nog voorbij de sociale partners!). Ook inzake het tijdskrediet en de loopbaanonderbreking, die worden gefinancierd via de begroting van de sociale zekerheid, is de grens bereikt of zelfs al

overschreden. Het VOB pleit voor een betere harmonisering van het stelsel van de thematische verloven en wijst erop dat er slechts twee alternatieven zijn als de begroting gelijk blijft: hetzij kortere en beter vergoede verloven, hetzij langere verloven die slecht of helemaal niet worden vergoed. De echte oplossingen voor een betere afstemming van prive- en beroepsleven schuilen in een rechtstreekse financiering van correcte opvangstructuren.

De veelzijdigheid aan thematische verloven (en het feit dat sommige verloven ten laste zijn van het RIZIV en andere verloven deels vergoed worden door de RVA) gaf aanleiding tot heel wat *suggesties die evenwel niet zijn aangenomen*:

- er is een unanieme wens om alle verloven grondig te herzien of te herschikken in een streven naar samenhang en comfort zowel voor de sociaal verzekerden als voor de werkgevers
- in dezelfde zin wordt voorgesteld ouders de keuze te laten bij de geboorte van een kind. De verschillende systemen moeten worden verbeterd en herdacht in een algemeen kader van ouderschapsverzekering met een onderscheid tussen de verloven die louter verband houden met de gezondheid (moederschap en borstvoeding) en de verloven die eerder betrekking hebben op de opvoeding
- alle verloven, althans voor de loontrekkenden, laten beheren door de RKW (met uitzondering van de verloven die louter verband houden met de gezondheid), die met behoud van de initialen de naam Rijksdienst voor Gezinnen van Loontrekkende Werknemers zou krijgen
- de aanneming van een wetgeving die de ondernemingen een zekere verplichting oplegt om rekening te houden met de gezinsverplichtingen van de loontrekkers bij de bepaling van hun werkritme (sociale tijdsbesteding: werktijd, schooltijd, vrije tijd,...)
- de herschikking van de lestijden, vakantieperiodes en buitenschoolse opvang om het ritme van de kinderen beter te respecteren en te vermijden dat ze te veel uren doorbrengen in de opvang en om de schooltijd beter af te stemmen op de werktijden van de ouders (schoolgaande kinderen hebben ongeveer 15 weken verlof per jaar, zonder de wettelijke verlofdagen en de feestdagen, terwijl de werkende ouders veel minder verlof hebben).
- binnen de ondernemingen zou er een aanspreekpunt moeten zijn om over de problemen te kunnen praten in verband met de combinatie van gezins- en beroepsleven
- er moet een inspanning worden geleverd op het vlak van de informatieverstrekking over en de kenbaarheid van alle bestaande instrumenten om het gezins- en het beroepsleven beter op elkaar af te stemmen
- in plaats van de verloven uit te breiden of te verlengen, moet men eerder streven naar meer flexibiliteit en een uitbreiding van het collectieve dienstenaanbod (kinderopvang, buitenschoolse opvang, noodopvang, opvang van zieke kinderen, gezinshulp, ...)

a) de verloven verbonden aan moederschap/vaderschap

In de nota van professor Jean Jacqmain staan verscheidene vaststellingen en verbeteringsvoorstellen, waarvan sommige opgenomen zijn in het verslag van de werkgroep koppeling van het gezinsleven met het beroepsleven. Het gaat om de volgende punten:

de beschermingsperiode (een maand na de rustperiode) en de beschermingsvergoeding (een forfaitair bedrag gelijk aan 6 maanden loon) in geval van een ontslag dat volgt op het moederschapsverlof moeten worden verbeterd met betrekking tot gezondheidsrisico's, arbeidsongeschiktheid, verwijdering wegens nachtwerk,...)

een miskraam zou moeten gelijk gesteld worden met de bevalling van een doodgeboren kind. Bijgevolg moet de arbeidsongeschiktheid als gevolg van een miskraam gelijkgesteld worden aan moederschapsrust voor een periode die minstens even lang duurt als het verplicht postnataal verlof.

Het verlies van het verplicht prenataal verlof in geval van een erg vroegtijdige bevalling (nog voor de werkneemster haar facultatief prenataal verlof heeft kunnen opnemen) lijkt ongegrond: de 7 niet opgenomen dagen zouden bij het postnataal verlof moeten worden bijgevoegd.

De regel waarbij de werkneemster, die geen prenataal verlof had genomen, een dag moederschapsverlof verliest als ze de avond na een betaalde werkdag bevalt omdat de moederschapsverzekering deze dag niet vergoedt.

Een aannemelijke vereenvoudiging van het moederschapsverlof zou erin bestaan de totale duur van de moederschapsrust op 17 weken te brengen zonder daarbij onderscheid te maken tussen de geboorte van een eenling of een meerling, en het verplicht prenataal verlof daarbij op te trekken van 1 naar 2 weken.

Na 13 jaar status-quo wordt het wellicht tijd een verbetering te overwegen van de vergoeding van de moederschapsrust. Het behoud waarborgen van het equivalent van het nettoloon tijdens de volledige moederschapsrust lijkt een aannemelijk voorstel.

Het lijkt billijk dat in geval van arbeidsongeschiktheid die volgt op de moederschapsrust en die verband houdt met de bevalling, de vergoeding evenveel bedraagt als de moederschapsvergoeding

De borstvoedingspauzes zijn moeilijk toepasbaar wanneer de werkgevers niet tegemoetkomen aan artikel 88 van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming dat hen oplegt een rustlokaal ter beschikking te stellen van werkneemsters die zwanger zijn of borstvoeding geven

Er moet rekening worden gehouden met richtlijn 2002/73 betreffende de gelijke arbeidsvoorwaarden, die richtlijn 76/207 amendeert en aandacht besteedt aan het moederschaps-, vaderschaps- en adoptieverlof. Deze richtlijn bepaalt immers dat iedere werknemer die vaderschapsverlof neemt bescherming moet kunnen genieten tegen ontslag en garanties moet krijgen dat dit verlof geen nadelige gevolgen zal hebben voor zijn loopbaan.

Het vaderschapsverlof (10 dagen) kent sinds de invoering ervan wel succes, maar roept nog altijd vragen op: moet het verplicht worden? (om vaders meer te betrekken)

bij de komst van een kind), moet het verlengd worden? kan de vergoeding vereenvoudigd of opgetrokken worden door ze gelijk te stellen aan de moederschapsuitkering? Hoe zit het met de bescherming tegen ontslag en de garantie dat vaderschapsverlof geen nadelige gevolgen heeft voor de loopbaan?

De werkgroep gezinsleven/beroepsleven deed nog een reeks andere vaststellingen en voorstellen:

Aangezien het moederschapsverlof voor de zelfstandigen niet ideaal is, werd voorgesteld beter in te spelen op hun behoeften via hulppersoneel of dienstencheques (voor de thuisopvang van de kind(eren) na de 6 weken moederschapsrust en gedurende een periode van 9 weken). Tijdelijke steunmaatregelen voor het bedrijf genieten in ieder geval de voorkeur boven een nieuwe verlening van het moederschapsverlof. Er is ook een voorstel tot opheffing van het vermoeden van arbeidsongeschiktheid bij de zelfstandige vrouw, waarop de toekenning van de forfaitaire vergoeding steunt. Er is immers geen enkele objectieve reden om aan te nemen dat de zelfstandige vrouw “ziek” is terwijl dat helemaal niet het geval is voor de loontrekkende vrouw.

Vele klachten van vakbondsleden hebben betrekking op het feit dat ziekteperiodes niet worden gelijkgesteld aan arbeidsperiodes voor de verlenging van het moederschapsverlof.

Er wordt een evaluatie van de maatregel omtrent borstvoedingspauzes gevraagd, met de bedoeling deze maatregel beter af te stemmen op de vooropgestelde doelen. Sommigen pleiten voor een echt borstvoedingsverlof.

b) het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid

In zijn nota onderstreept Jacqumain de verscheidenheid aan juridische technieken om het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid te regelen: in de privé-sector hanteert men verlof om dwingende redenen, dat meer bepaald kan worden genomen bij hospitalisatie van een gezinslid. Dit verlof mag maximaal 10 werkdagen per jaar bedragen, is onbetaald en wordt niet vergoed door de sociale zekerheid. Achteraf is dit stelsel door de overheidsdiensten overgenomen, voor het contractueel personeel (het statutair personeel krijgt hiervoor meestal 4 dagen verlof per jaar, minder dus, maar wel vergoed).

In de nota wordt voorgesteld:

- het recht om afwezig te zijn te consolideren en, indien mogelijk, de duur ervan op een eenvormige manier te bepalen, voor iedere mannelijke of vrouwelijke werknemer die om dringende en onvoorziene redenen voor zeer korte duur afwezig is wegens ziekte van een naast familielid, zonder dat gebruik moet worden gemaakt van verlofmogelijkheden voor veel zwaardere gevallen (palliatieve verzorging, ernstig ziek gezinslid),

- aan dit verlof beschermingsmaatregelen te koppelen tegen ontslag of nadelige gevolgen voor de loopbaan,
- dit verlof naar analogie van het ouderschapsverlof en het adoptieverlof te laten vergoeden door de sociale zekerheid (indien het niet door de werkgever wordt vergoed).

c) het ouderschapsverlof

Het feit dat eenoudergezinnen geen gebruik kunnen maken van dit verlof door de beperkte vergoeding is eveneens aan bod gekomen. Er wordt zowel gepleit voor een verlenging van dit verlof als voor een betere vergoeding ervan. Men wijst op het bestaan van twee ouderschapsstelsels: het stelsel “zonder soldij” en het “vergoede” stelsel, en dit zowel in de privé- als in de overheidssector. Er moet worden nagegaan of het stelsel “zonder soldij” nog bepalingen bevat die niet voorkomen in het “vergoed” stelsel en daarin kunnen worden opgenomen.

Andere suggesties:

- meerdere deelnemers vragen dat de leeftijdsvoorwaarde om dit verlof te kunnen nemen (tot het kind vier jaar is) wordt verschoven (sommigen vragen een verschuiving naar 18 jaar), omdat het nuttig kan zijn ouderschapsverlof te nemen tijdens de tienerjaren van het kind.
- Voorts kan het nuttig zijn ouderschapsverlof te verlenen aan werknemers die de rol van onthaalouder op zich hebben genomen in het kader van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming
- Iedere bevoegde overheid moet worden verzocht na te gaan of ieder personeelslid van iedere overheidsdienst die onder diens bevoegdheid valt ouderschapsverlof kan nemen, zoniet blijft België in gebreke ten opzichte van richtlijn 96/34.

d) het verlof wegens palliatieve verzorging

De duur van dit verlof bedraagt momenteel tweemaal één maand. Er wordt eerder geopteerd voor een betere vergoeding dan voor een verlenging.

Het idee om een aantal verloven onder te brengen in een ouderschapsverzekering oogstte enige bijval. Er werd voor gepleit het verlof wegens palliatieve verzorging, het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid en het ouderschapsverlof op dezelfde manier te vergoeden (deze verloven zijn alledrie speciale stelsels van loopbaanonderbreking).

III.B. DE TENLASTENEMING VAN OUDEREN DOOR HET GEZIN

Het probleem van de combinatie van gezinsleven en beroepsleven beperkt zich niet tot ouders met kinderen, maar geldt ook voor oudere werknemers die de zorg voor hun ouders op zich nemen. Een probleem dat in de toekomst alleen nog groter zal

worden. De vergrijzing heeft steeds meer weerslag op de arbeidsmarkt, maar ook op de financiering van de sociale zekerheid.

De druk op de sociale zekerheid wordt nog opgedreven door de stijgende werkloosheid en de afname van de economische groei.

Het gezin neemt de zorg voor de ouderen steeds minder op zich. Dit komt door verschillende factoren (minder kinderen, meer werkende vrouwen, meer scheidingen,...). Het informele circuit krimpt dus, wat de behoefte aan verzorging doet toenemen.

Tijdens de SGG 2004 kwam dit thema echter slechts in heel geringe mate aan bod.

De vergrijzing leidt tot een stijging van het aantal hulpbehoevende personen en gaat bijgevolg gepaard met hogere kosten voor pensioenen en gezondheidszorg, om nog te zwijgen van de financiële toegankelijkheid van de dienstverlening.

In 2000 bedroeg het aantal 65-plussers ongeveer 17%. Hun aantal wordt geschat op 26,5% in 2050.

Gezien de toenemende vergrijzing stelde de SG voor een 'observatorium voor de vergrijzing' op te richten. Het gaat om een soort koepelstructuur waar men de verschillende problemen en hun evolutie kan analyseren en een repertorium van de verschillende innoverende initiatieven kan opstellen, dat als een interface kan werken om projecten te ontwikkelen die een werkelijke deelneming van de ouderen aan het maatschappelijk leven stimuleren en hun een leven in waardigheid waarborgen.

Verscheidene denkpijsten werden bewandeld, wat het volgende resultaat opleverde:

1°- de uitbouw van diensten die ouderen advies verlenen over de **aanpassing van hun woning aan hun bewegingsmogelijkheden** zodat personen met beperkte mobiliteit zo zelfstandig mogelijk kunnen zijn

2°- **ouderen beter informeren over de diensten inzake thuishulp en –verzorging, die worden aangeboden door de gemeenten** (taxicheques, dienstencheques, videobewaking, teleonthaal en telefoonlijnen voor mishandeling, culturele activiteiten,...) en door de OCMW's (huishoudhulp, maaltijden aan huis,...) enz. en beter op de hoogte zijn van de behoeften van de personen die geen beroep doen op dergelijke diensten (en de redenen hiervoor). De bestaande diensten moeten ook worden getoetst aan de daadwerkelijke behoeften. Dit kan gebeuren in het kader van de interministeriële conferentie "ouderenbeleid" die onlangs een officieel karakter kreeg.

3°- **de oprichting van een gemeentelijke adviesraad voor de derde leeftijd**

4°- **de uitwerking van initiatieven die een soort overgangsstelsel waarborgen tussen thuishulp en het verblijf in een rusthuis.** Zo werd gewezen op de stijging van het aantal dagcentra en de toekenning van subsidies aan deze centra (momenteel krijgen zij alleen werkingsubsidies)

5°- **gezien de vergrijzing van de maatschappij, moet de kwestie van de afhankelijkheid van ouderen op federaal niveau worden aangekaart**

6° - **de interministeriële conferentie voor het ouderenbeleid bespoedigen**

7° - initiatieven nemen om ouderen mobieler te maken en acties ondersteunen die de vereenzaming van sommige ouderen doorbreken.

III.C. HERVORMING VAN DE KINDERBIJSLAG

De kinderbijslag in België is uiterst complex en berust op **4 verschillende regelingen** (werknemers, ambtenaren, zelfstandigen en stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag), waarbij zowel privé- als overheidsinstellingen betrokken zijn (met gedecentraliseerde verdeelpunten, hetzij openbaar, hetzij privé). Het volledige kinderbijslagsysteem wordt nog altijd gecontroleerd door de overheid en gefinancierd door de sociale zekerheid. Toch is het een van de meest doeltreffende systemen ter wereld, waarbij kinderbijslag een zo goed als universeel recht is.

In de vier huidige regelingen worden de kinderen op een verschillende manier behandeld naargelang van hun rang en leeftijd.

In de werkgroep sociale zekerheid spitsten de debatten zich toe op de eventuele erkenning van kinderbijslag als een “recht van het kind”, los van het beroepsstatuut van de ouders of de persoon die het kind opvoedt (een kind is en blijft een kind, ongeacht het statuut van de rechthebbende ouder), zonder evenwel te raken aan de structuur zelf van de kinderbijslagregeling, die via de sociale bijdragen gefinancierd moet blijven.

De hamvraag is of het aanvaardbaar is dat voor kinderen « in dezelfde situatie » een verschillend bedrag geldt.

De invoering van een dergelijk recht zou het einde betekenen van een systeem van concurrerende regelingen op basis van het sociaal-professioneel statuut van de ouders.

De erkenning van kinderbijslag als een recht van het kind hangt dus nauw samen met de harmonisering van de verschillende regelingen.

De toekenning van een identiek bedrag voor elk kind los van de beroepssituatie van de ouders vergt immers een zelfde financiering en een zelfde bijdrage.

Welnu:

- kinderbijslag kan niet worden losgekoppeld van de beroepssituatie van de ouders met behoud van de financiering ervan op basis van de sociale bijdragen. Opteren voor een “recht van het kind” los van de beroepssituatie van de ouders vergt solidariteit op het vlak van de financiering, die dan via alle beschikbare middelen moet gebeuren.
- een gelijkschakeling van het bedrag van de kinderbijslag in de verschillende sociale zekerheidstelsels zal leiden tot een lager bedrag en veronderstelt een hogere financiering door de zelfstandigen, die momenteel minder bijdragen voor het 1ste kind: de zelfstandigen zouden meer moeten betalen om op gelijke voet te komen met de loontrekkers terwijl hun huidige prioriteiten en eisen eerder betrekking hebben op het pensioen dan op de kinderbijslag.
- gelijke rechten houden ook gelijke plichten in: de verschillende bevolkingsgroepen moeten hetzelfde betalen. Dit is een voorwaarde sine qua non voor een zelfde kinderbijslag voor ieder kind, los van de beroepssituatie van de ouders. Momenteel dragen de loontrekkers echter meer dan hun proportionele aandeel in de sociale zekerheid en werkgevers nog meer doen betalen via de bijdragen wordt moeilijk.
- de invoering van een recht van het kind brengt ook besprekingen met zich over de financiering van de kinderbijslag met belastinggelden en de communautarisering ervan, wat niet wenselijk lijkt. Volgens sommigen zal de financiering van de kinderbijslag met belastinggelden (en niet langer door de sociale zekerheid) het systeem vergemakkelijken. De kinderbijslag zal, op basis van het gezinsinkomen, bovendien beter kunnen worden afgestemd op de rechthebbenden. In de meeste gevallen komt dit echter neer op een communautarisering van de kinderbijslag (optie van de Gezinsbond).

Andere besprekingen handelden over de zaken die de kinderbijslag moet dekken en over het doel ervan. Hieromtrent werden verschillende voorstellen geformuleerd:

- het bedrag van de kinderbijslag voor alle kinderen gelijkstellen aan het bedrag voor de 2de rang
- de leeftijdstoelagen verschuiven van 6-12 jaar naar 18-25 jaar
- een nieuw barema voor de leeftijdstoelagen
- gelijkschakeling van rang 1 en 2 op het gemiddelde van beide rangen (rang 3 blijft onveranderd)

Over geen enkel voorstel is een consensus bereikt, hetzij wegens het budgettaire kostenplaatje hetzij door het aantal gezinnen die erop verliezen.

In de huidige sociaal-politieke context maar ook op lange termijn lijkt een herverdeling van de middelen aan een zelfde begroting bijna onmogelijk, gezien de vergrijzing van de bevolking.

Op lange termijn zullen immers zowel de demografische evolutie als de besparingen in de leeftijdstoelagen van het 1ste kind leiden tot een daling van de kinderbijslagkosten. Deze daling zal, in het kader van het algemeen financieel beheer, van pas komen. Niet voor een meer gelijke verdeling in de kinderbijslag maar voor de financiering van de bijkomende kosten voor pensioenen en gezondheidszorg die de vergrijzing met zich zal brengen.

De gelijkstelling van alle rangen aan het bedrag voor rang 2 (wat voor 80% van de gezinnen, met 1 of 2 kinderen, voordeliger is en slechts voor 15% van de gezinnen, met 3 kinderen, nadeliger is) is een optie die nader moet worden bekeken.

De SGG bespraken voorts nog drie thema's die verband houden met het beheer van de kinderbijslag:

- de kinderbijslagregeling in geval van een scheiding met co-ouderschap
- het stelsel van de "sociale toeslagen"
- de wezenbijslag

a) de kinderbijslagregeling in geval van een scheiding met co-ouderschap

Er is gedebatteerd over de invoering van een soepelere regeling voor de betaling van de kinderbijslag in geval van een scheiding met co-ouderschap.

De huidige regeling (betaling van de kinderbijslag aan de moeder, gecompenseerd door de mogelijkheid van betaling aan de vader, op verzoek en in geval van domiciliëring van het kind) geeft nog nauwelijks aanleiding tot betwistingen (geen debat over de aanwijzing van de bijslagtrekkende).

Er is vooral consensus over een herziening van de betalingswijze van de kinderbijslag (verdeling van het bedrag onder de ouders): als niet wordt geopteerd voor de fifty-fifty verdeling, zou het bedrag kunnen worden verdeeld op basis van de tijd die het kind doorbrengt bij elk van de ouders.

Een wijziging van de teksten van het Gerechtelijk Wetboek in die zin moet worden overwogen.

b) het stelsel van de sociale toeslagen

Het beheerscomité van de RKW stelt voor de inkomensgrenzen te uniformeren en de uitzonderingen, die verhinderen om rekening te houden met alle vervangingsinkomens, te rationaliseren (beperken tot drie sociale uitkeringen).

! De regering heeft het budget al vrijgemaakt voor de toepassing van deze maatregelen in Oostende.

c) de wezenbijslag

De wezenbijslag (€ 284,50) werd ingevoerd om het verlies van 'de enige werkende ouder' te compenseren, aangezien de overblijvende (niet-werkende) ouder na het overlijden in financiële moeilijkheden kan geraken.

Vandaag gaan beide ouders echter meestal werken. De vraag rijst dan ook of de bijslag in die zin nog gerechtvaardigd is en of er geen rekening moet worden gehouden met de inkomsten van de overblijvende ouder.

Sommigen menen dat deze bijslag moet worden behouden, gezien de bijzondere situatie waarin het kind zich bevindt, te vergelijken met die van een kind met een handicap.

Anderen pleiten voor een uitbreiding van deze bijslag naar eenoudergezinnen of gevallen van sociale verlaten (wanneer een ouder niet naar zijn kind omkijkt). Er is evenwel geen enkel concreet voorstel geformuleerd.

III.D. SAMENWONINGSVORMEN

Over het behoud van de drie bestaande samenwoningsvormen was geen discussie.

Wat het huwelijk betreft, waren er geen voorstellen om de draagwijdte ervan te wijzigen, tenzij met betrekking tot het vaderschapsvermoeden dat zou kunnen worden uitgebreid tot koppels die uit personen van hetzelfde geslacht bestaan (cf. hervorming van het afstammingsrecht en voorstellen in de Kamer).

Wat de feitelijke samenwoning betreft, rijst de vraag of er bij een breuk wettelijke bescherming moet zijn en of de alleenstaande partners een statuut moeten krijgen.

Er wordt tevens op gewezen dat de werkloosheidsuitkering lager is voor samenwonenden. In ieder geval moet deze samenwoningsvorm een vrije verbintenis blijven, zonder juridische verbintenissen tussen beide partners: het wetsvoorstel om de feitelijke samenwoning na twee jaar van rechtswege om te zetten in een wettelijke samenwoning wanneer de partners samen een kind hebben wordt unaniem verworpen: de feitelijke samenwoning moet vrijblijvend zijn (wat niet betekent dat de partners geen contract kunnen sluiten).

De debatten waren voornamelijk toegespitst op de **wettelijke samenwoning**.

Eenzijds zijn er wetsvoorstellen voor de uitbreiding van dit systeem en anderzijds wordt het huwelijk steeds meer versoepeld: zal deze situatie op termijn niet leiden tot twee vergelijkbare juridische samenwoningsvormen? Is dit de bedoeling en in hoeverre moeten de mensen zich tegen zichzelf beschermen?

Een versterking van de wettelijke samenwoning is niet wenselijk. Heel wat personen (in 2002 waren er 14.000 meldingen van wettelijke samenwoning) kiezen alleen voor de wettelijke samenwoning omdat er geen contractuele verplichtingen zijn. Toch werden vragen en voorstellen geformuleerd, die evenwel niet tot een consensus leidden:

- Moet men, naar analogie van een scheiding, voorzien in een "lumpsum" (bedrag dat eenmalig wordt toegekend) of in onderhoudsgeld, wanneer een wettelijke samenwoning wordt beëindigd
- Moet er een erfrechtelijk stelsel zijn wanneer een wettelijk samenwonende zijn partner verliest? Moet men voorzien in vruchtgebruik van de woning en de meubelen? Een regeling lijkt wenselijk, maar er heerst nog onduidelijkheid over de voorwaarden.
- Moet er een secundaire stelsel worden ingevoerd? Zo ja, dan zijn er twee mogelijkheden: een oneigenlijke scheiding van goederen of een oneigenlijke gemeenschap van goederen. Een stelsel van gemeenschap van aanwinsten, aangevuld met een corrigerende controlebevoegdheid door de rechter bij het einde van de samenwoning, kan een tussenoplossing zijn.
- Er wordt voorgesteld de beschermingsperiode na de wettelijke samenwoning te verlengen met maximaal een jaar.

III.E. ZORGouderschAP

Momenteel is het ouderlijk gezag gebaseerd op verwantschap. Het is dus voor een derde onmogelijk om het ouderlijk gezag geheel of gedeeltelijk uit te oefenen. Zelfs als een kind maar één ouder heeft en een sterke band ontwikkelt met de partner van die ouder, kan deze partner geen ouderlijk gezag uitoefenen, ook niet gedeeltelijk.

De bestaande oplossingen zijn:

- artikel 375bis van het Burgerlijk Wetboek, dat persoonlijk contact mogelijk maakt tussen het kind en de persoon die er een affectieve band mee heeft (hiermee worden uitdrukkelijk de grootouders bedoeld, maar de wet staat toe om deze regel naar andere personen uit te breiden)
- adoptie (wat momenteel echter nog niet mogelijk is voor homoseksuele koppels)

Er liggen momenteel wetsvoorstellen op tafel omtrent de verdeling van het ouderlijk gezag of de toekenning van gedeeltelijk ouderlijk gezag aan een derde of aan de nieuwe partner van de ouder. Deze voorstellen beogen dus de verdeling van het ouderlijk gezag of willen, meer bepaald, de rechter de mogelijkheid geven om het ouderlijk gezag te regelen naargelang van de gezinssituatie.

De huidige situatie werd door het Arbitragehof aan de kaak gesteld in een arrest van 8 oktober 2003 (geval van een lesbisch koppel). Het Hof oordeelde dat er sprake is van discriminatie tussen de niet-biologische moeder en de biologische moeder wanneer er geen enkele juridische band kan bestaan tussen het kind en de niet-biologische moeder en riep de wetgever op dit soort situaties te verhelpen.

Het Hof stelde vast dat de bepalingen van het Burgerlijke Wetboek geen enkele vorm van ouderlijk gezag toestaan aan de personen die niet verwant zijn met het kind. Artikel 375bis stelt een te beperkte band in. Het Hof is dan ook van oordeel dat deze categorie kinderen het slachtoffer is van discriminatie in strijd met de principes van gelijkheid (wanneer twee vrouwen een kind opvoeden, beschouwt het kind de niet-biologische moeder als de vader).

Er groeit een consensus om de adoptie van kinderen door personen van hetzelfde geslacht te steunen.

De mogelijkheid voor homoseksuele koppels om een kind te adopteren leidt immers tot geen enkele nieuwe maatschappelijke situatie vergeleken met de andere mogelijkheden voor de opvang van een kind in het gezin en kan de huidige discriminatie van homoseksuele personen tegengaan. Bovendien is er geen enkel juridisch obstakel voor de invoering van adoptie door homoseksuele koppels.

! Dit alles geldt voor adoptie binnen België. Voor internationale adoptie moeten bilaterale of multilaterale akkoorden worden gesloten om te vermijden dat sommige landen het de Belgische kandidaat-adoptieouders moeilijk maken.

Het blijft echter de vraag wie van de oorspronkelijke ouders of van de latere ouders het ouderlijke gezag over het kind zal uitoefenen.

Er wordt voor gepleit het ouderlijk gezag niet toe te kennen aan meer dan twee personen om een zekere continuïteit te behouden en enige zekerheid te waarborgen. Het ouderlijk gezag zou niet mogen worden verdeeld tussen andere personen/partners dan de oorspronkelijke ouders omdat:

- in vele gevallen het ouderlijk gezag reeds voor problemen zorgt
- het kind nood heeft aan stabiliteit
- de toekenning van ouderlijke gezag aan andere personen dan de ouders bijkomende conflicten kan teweegbrengen.

In de veronderstelling dat het kind slechts één ouder heeft die het ouderlijk gezag uitoefent, zouden naast adoptie ook andere regelingen in aanmerking kunnen komen. Zo kan bijvoorbeeld aan de nieuwe levensgezel/ echtgenoot van deze ouder een aantal rechten worden toegekend die ruimer zijn dan de rechten waarin de wet momenteel voorziet.

Met betrekking tot het zorgouderschap werden nog een aantal andere suggesties gedaan:

- de nodige aanpassingen doorvoeren in verband met het erfrecht en de successierechten: er wordt hieromtrent verwezen naar de huidige wetgeving van de Vlaamse gemeenschap en het Waals decreet van 19 november 2003 die stellen dat het kind van wettelijk samenwonenden erfgerechtigd is als het voor zijn 21ste verjaardag ten minste 6 jaar heeft gewoond bij de de cujus. Deze reglementering zou van toepassing zijn op “alle kinderen die als eigen kinderen werden opvoed”.
- een betere reglementering inzake de draagmoeders aannemen. In het huidige systeem kan de draagmoeder tot twee maanden na de geboorte beslissen om het kind te houden en eventueel onderhoudsgeld eisen. De kans op misbruik is dus vrij reëel. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld moet de draagmoeder het geld dat zij ontvangt terugbetalen, als ze beslist het kind te houden.
- Er wordt gepleit voor een definitie van “ouderschap” met betrekking tot homoseksuele personen. In dit opzicht wordt ervoor gepleit afstamming en ouderlijk gezag van elkaar los te koppelen. Op die manier kan er ouderlijk gezag zijn (bijvoorbeeld bij homoseksuelen) zonder dat er verwantschap is.

III.F. DE HERVORMING VAN DE ECHTSCHEIDING

Het federaal regeerakkoord voorziet in de mogelijkheid om naast de bestaande echtscheidingsprocedures een schuldloze echtscheiding in te voeren

De drie huidige echtscheidingen in het Belgisch recht brengen immers moeilijkheden met zich. Zo moet een volledig akkoord worden bereikt over alle gevolgen van de echtscheiding op een moment waarop de echtgenoten niet meer overeenkomen, of moet binnen het koppel worden bewezen wie al dan niet schuld heeft, wat het serene verloop van de echtscheidingsprocedure in het gedrang brengt. Het concept echtscheiding is stilaan geëvolueerd in de opvattingen van de bevolking. Zo wordt een echtscheiding steeds minder aanzien als een sanctie en steeds meer als een remedie, ook al blijft een scheiding een breuk en een beproeving.

Voor de invoering van een schuldloze echtscheiding worden twee varianten vooropgesteld:

- hetzij één enkele echtscheidingsgrond, met name de “duurzame” of “onherstelbare ontwrichting”
- hetzij meerdere echtscheidingsgronden, waaronder de duurzame/onherstelbare ontwrichting.

Er heerst een consensus om in het Belgisch recht de echtscheiding “wegens onherstelbare ontwrichting” oftewel schuldloze echtscheiding in te voeren.

Het komt er dus op neer een echtscheidingsprocedure in te stellen waarbij de “schuld” van de echtgenoot niet moet worden aangetoond, ook al zijn de echtgenoten het niet eens over alle elementen van de echtscheiding.

Niettemin wordt het nuttig geacht de drie bestaande echtscheidingsvormen te behouden.

De echtscheiding met onderlinge toestemming (mits de voorwaarden worden versoepeld) en de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding kunnen immers net als de schuldloze echtscheiding voorkomen dat echtscheidingen slecht verlopen. De echtscheiding wegens schuld kan dan weer nuttig zijn in het geval van intrafamiliaal geweld.

De procedure voor de echtscheiding wegens onherstelbare ontwrichting is nog niet uitdrukkelijk geformuleerd, maar een aantal doelstellingen werden al vooropgesteld:

- **komaf maken met het begrip schuld zonder afbreuk te doen aan de bescherming van de eventueel benadeelde partij**
- **tegemoetkomen aan de burgers die een eenvoudiger, sneller en doeltreffender procedure wensen.**

In ieder geval lijkt het vanzelfsprekend dat **de echtscheiding wegens onherstelbare ontwrichting in de praktijk snel zal worden veralgemeend, aangezien de overige echtscheidingsvormen moeilijker uit te voeren zijn.**

In het verlengde van de eventuele invoering van een schuldloze echtscheiding, rijst **de vraag over het onderhoudsgeld na de echtscheiding en in het bijzonder over het behoud van het schuldprincipe.**

Hoewel hierover geen consensus is bereikt, wordt het wenselijk geacht om van de schuldvraag af te stappen en over te schakelen op onderhoudsgeld op basis van sociaal-economische noden (en dus niet langer op grond van de « schuld » van een van beide echtgenoten).

Met betrekking tot het onderhoudsgeld wordt ook voorgesteld om bij de schuldloze echtscheiding de duur van het verplichte onderhoudsgeld te beperken, aangezien iedereen op termijn in zijn eigen behoeften moet kunnen voorzien. Verscheidene lopende wetsvoorstellen beogen de beperking van de duur van het onderhoudsgeld

na de scheiding. Bij sommige voorstellen wil men de duur ervan koppelen aan bijvoorbeeld de duur van het huwelijk.

Bij de bepaling van het onderhoudsgeld op basis van de sociaal-economische noden in plaats van op de “schuld” kan met andere criteria rekening worden gehouden:

- **de mogelijkheid tot reïntegratie op de arbeidsmarkt voor de echtgenoot die tijdens het huwelijk zijn of haar loopbaan volledig had onderbroken**
- **ziekte**
- **de tenlasteneming van de kinderen**
- **de keuzes die het koppel maakte tijdens het samenleven**
- **de leeftijd van de partijen.**

In ieder geval moeten de criteria voor de berekening van het onderhoudsgeld duidelijk in de wet omschreven zijn. De wetgever moet ook duidelijk uitmaken of de schuldvraag al dan niet wordt behouden voor de toekenning van het onderhoudsgeld.

Ook de vraag over het behoud van de beperking van het onderhoudsgeld tot een derde na de scheiding is aan bod gekomen, maar leidde niet tot een consensus.

Als er niet onmiddellijk een algemene hervorming van de echtscheiding komt, stellen sommigen voor om de voorwaarden voor een scheiding met wederzijdse toestemming als volgt te versoepelen:

- **schrapping van de voorwaarden i.v.m. de minimumleeftijd (20 jaar) en inkorting van de periode van 2 jaar die tussen het huwelijk en de scheiding moet verstrijken (kan op 1 jaar worden teruggebracht)**
- **versoepeling van de voorwaarden m.b.t. tot de voorafgaandelijk af te sluiten overeenkomsten: het zou niet langer nodig zijn een akkoord over alles te bereiken, ook een gedeeltelijk akkoord kan worden toegestaan, waarbij de rechter een beoordelingsbevoegdheid kan behouden, in het bijzonder voor de regelingen omtrent de kinderen**
- **versoepeling van de voorwaarden voor de wijziging van het akkoord over de kinderen.**

Daarnaast wordt voorgesteld om de scheiding van tafel en bed af te schaffen of om een betere bescherming van de echtgenoten in te stellen (schulden, rekeningen).

Er werden drie problemen in verband met de echtscheidingsprocedures bestudeerd:

- de verblijfplaats van de kinderen (verblijfsregeling)

- de gedwongen uitvoering van de rechterlijke beslissingen over de verblijfplaats van de kinderen
- de kwestie van de belastinginning bij een feitelijke scheiding van de echtgenoten

1°) de verblijfplaats van de kinderen na een scheiding

Bij betwisting bepaalt de huidige wetgeving dat de rechter de verblijfplaats van de kinderen geval per geval regelt, wat leidt tot een onvoorspelbare afloop en een erg pijnlijke scheiding.

Tot ongeveer vijftien jaar geleden was de hoofdverblijfplaats meestal bij de moeder met een tweede verblijfplaats (omgangsrecht) bij de vader (één weekend op twee, soms op woensdag en tijdens de helft van de schoolvakanties).

Nu staan steeds meer rechters het altemnerend verblijf toe, waarbij de kinderen iedere week “pendelen” tussen de woningen van de ouders. Deze regeling geniet de voorkeur boven een regeling waarbij het kind één van de ouders bijna nooit te zien krijgt.

Het altemnerend verblijf wordt doorgaans beschouwd als de meest gunstige regeling voor het kind, ook al wordt dit altemnerend verblijf na verloop van tijd vaak gewijzigd, op verzoek van de ouders. Deze regeling heeft het voordeel dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding/zorg voor de kinderen na de scheiding wordt gedeeld door de ouders.

Voortaan passen de rechters het altemnerend verblijf toe wanneer beide ouders akkoord gaan. Wanneer er geen akkoord is, vervallen we opnieuw in onvoorspelbare geschillen.

Er zijn vooral problemen in de arrondissementen met meerdere rechters (waarbij de oplossing van het geschil afhangt van de rechter die de zaak behandelt). Meestal wordt de hoofdverblijfplaats toegekend aan de moeder. Maar het is niet altijd duidelijk welke criteria de rechters handhaven om de hoofdverblijfplaats toe te kennen. Vaak baseren ze zich op de tijd die de ouders ter beschikking hebben om in te staan voor de opvoeding en de zorg voor de kinderen. Vanuit een psychologische invalshoek wordt opgemerkt dat het criterium niet de beschikbare tijd mag zijn, maar wel het vermogen om het beeld van de andere ouder te eerbiedigen (criterium dat door het hof van beroep van Brussel werd aangehaald).

Met betrekking tot dit probleem waren er een aantal suggesties, maar er werd geen consensus bereikt:

- het opnemen in de wet van een gunstige norm voor de toepassing van het alternerend verblijf van de kinderen, waarbij de wet verduidelijkt dat het gaat om een model waarvan de rechter naargelang van de omstandigheden kan afwijken. De wet kan overigens voorbeelden opsommen zoals de geografische afstand tussen de ouders, de jonge leeftijd van het kind, sterk uiteenlopende opvoedkundige modellen, gewelddadig gedrag, een duidelijk gebrek aan belangstelling voor het kind, ...
- een bepaling invoegen die verhindert dat voor twee kinderen met dezelfde ouders een verschillende verblijfsregeling geldt (de kinderen van een zelfde gezin hebben het recht om op dezelfde manier behandeld te worden)
- de inschakeling van bemiddeling wanneer de ouders nog geen akkoord hebben bereikt: de overeenkomst van de ouders moet de voorkeur wegdragen en overstijgt alle andere middelen

2°) de gedwongen uitvoering van de rechterlijke beslissingen omtrent de verblijfplaats van de kinderen

Wanneer een rechter beslist heeft over de verblijfplaats van de kinderen en een van de ouders weigert om het kind aan de andere ouder af te staan, voorziet de wet in een aantal dwangmaatregelen (dwangsom, strafrechtelijke aanklacht, inschakeling van de ordediensten, vaststelling door een deurwaarder,...). Deze drukkingsmiddelen worden in de praktijk echter niet of nauwelijks toegepast. Het lijkt er ook op dat de parketten de politie hebben opgedragen niet met geweld tussen beide te komen. Ook de gerechtsdeurwaarders weigeren dit te doen.

Er wordt dus voor gepleit om in de wet een formulering op te nemen die de gedwongen uitvoering van de rechterlijke beslissingen mogelijk maakt. Het gaat om een afzonderlijke norm die de drukkingsmiddelen bepaalt voor de uitvoering van de verblijfplaatsregeling. Dit kan de dwangmatige uitvoering van deze regeling bevorderen. In die zin werd in de Kamer een wetsvoorstel ingediend (nr. 51-273/001 van 9 oktober 2003).

De tekst moet een evenwichtige oplossing bevatten, die rekening houdt met de omstandigheden waarin de magistraat, in de ergste gevallen, een gedwongen ophaling van het kind kan opleggen, en voorziet in alle nodige voorzorgsmaatregelen opdat de ophaling niet traumatisch is voor het kind.

In het kader van de gedwongen uitvoering van de verblijfplaatsregeling zou ook de aanklacht ruimer moeten worden toegepast.

3°) de kwestie van de belastingsinning bij een feitelijke scheiding van de echtgenoten

Om de problemen met de belastinginning te verhelpen, wordt voorgesteld een globaal wettelijk statuut te definiëren voor de feitelijke scheiding en de gevolgen ervan. De belastinginning lijkt weliswaar een probleem van administratieve aard, maar het gaat over de wettelijke regeling van een breuk die a priori “wetteloos” is.

Er wordt gevraagd dat, bij feitelijke scheiding van de echtgenoten, de belastingen niet meer worden verhaald op de inkomsten van de andere echtgenoot en dat dit principe met terugwerkende kracht wordt toegepast: de ene echtgenoot moet niet opdraaien voor de schulden van de andere ex-echtgenoot.

Artikel 394 van het WIB werd onlangs in die zin herzien (“in geval van feitelijke scheiding van de echtgenoten, kan de belasting op het vanaf het tweede kalenderjaar na de feitelijke scheiding verworven inkomen van één van de echtgenoten niet meer worden ingevorderd op het inkomen van de andere echtgenoot of op de goederen die deze met dat inkomen heeft verworven”), maar wordt niet met terugwerkende kracht toegepast.

Hiermee werden hoe dan ook juridische gevolgen verbonden aan de feitelijke scheiding, aangezien de bevoegdheden van de ontvanger na twee jaar worden beperkt.

III.G. FAMILIALE GESCHILLEN : NAAR EEN FAMILIERECHTBANK

De gerechtelijke kringen pleiten volop voor een vereenvoudiging van de procedureregels en wensen dat er een einde komt aan de versnippering van de bevoegdheden.

Velen stellen vast dat:

- door de maatschappelijke evolutie (in het bijzonder de forse stijging van het aantal echtscheidingen) het onderscheid in bevoegdheid naarmate het gaat om samenwonenden die uit elkaar gaan, echtgenoten die niet meer samenleven, scheidende echtgenoten of ex-echtgenoten, verouderd is.
- het wenselijk is om het geschil (met name over het ouderlijk gezag en de verblijfplaats van de kinderen) door één enkele rechter te laten afhandelen, ongeacht de echtelijke situatie van de ouders.

Met betrekking tot de hergroepering van alle bevoegdheden in gezinsaanlegingen werden drie mogelijkheden naar voren geschoven:

- de oprichting van een familierechtbank binnen elke rechtbank van eerste aanleg
- de uitbreiding van de bevoegdheden van de vrederechter
- een tussenplossing met bevoegdheid voor de familierechtbank, maar met verplichte voorafgaande verzoening voor de vrederechter.

1°) de oprichting van een familierechtbank – afdeling van de rechtbank van eerste aanleg : de « familierechter »

Volgens dit scenario wordt een familierechtbank bevoegd voor alle gezinsaanleggenheden: geschillen tussen niet-gescheiden echtgenoten (waarvoor de vrederechter momenteel bevoegd is), de voorlopige maatregelen bij scheidende koppels (waarvoor de rechter in kortgeding momenteel bevoegd is), de geschillen over het ouderlijk gezag ongeacht het echtelijk stelsel van de ouders (waarvoor de jeugdrechtbank momenteel bevoegd is), het onderhoudsgeld (vrederechter). De familierechtbank behoudt ook de bevoegdheden op het vlak van de echtscheiding, de afstamming en eventueel de vereffening en de verdeling. De vrederechter blijft bevoegd voor de bescherming van handelingsonbekwamen (voogdij, geesteszieken, enz.).

Dit scenario biedt de volgende voordelen:

- in tegenstelling tot de vrederechten is bij dit soort gerecht het openbaar ministerie aanwezig, dat de rechter bijkomende informatie en een neutraal advies kan bezorgen. Bovendien kan de familierechtbank, net als de jeugdrechtbanken, een maatschappelijk onderzoek laten instellen om objectieve informatie in te winnen over de gezinssituatie.
- een hergroepering van de geschillen voor de rechtbank kan de territoriale versnippering van de beslissingen beperken. Deze versnippering werkt de onvoorspelbaarheid van de geschillen in de hand (een jurisprudentie per kanton in geval van de vrederechten). De familierechtbank zal weliswaar meerdere magistraten tellen die oordelen over de verschillende familieaanleggenheden, maar verwacht wordt dat een hergroepering binnen dezelfde gerechtelijke instelling de onderlinge verschillen in de jurisprudentie zal beperken.
- alleen via de toekenning van de bevoegdheden aan de rechtbank kunnen alle geschillen samengebracht worden voor één enkele jurisdictie
- in een rechtbank is mobiliteit belangrijk. Het risico van een onevenwichtige spreiding van de werklust tussen de verschillende rechters blijft dus beperkt (de korpschef kan de toewijzingen wijzigen op basis van het aantal zaken)
- binnen een zelfde jurisdictie kunnen de magistraten zich makkelijker specialiseren in bepaalde materies (in tegenstelling tot de vrederechter, die een allround magistraat is)

Er werden ook een aantal nadelen aangehaald:

- de oprichting van een familierechtbank kan leiden tot een overbelasting van de hoven van beroep, die nu al kampen met een aanzienlijke gerechtelijke achterstand
- men mag geen te paternalistische visie hebben op het openbaar ministerie: in vele gevallen is het advies op burgerlijk vlak niet vereist. Bovendien is het openbaar ministerie overbelast door zijn bevoegdheden op strafrechtelijk vlak
- binnen een zelfde rechtbank kunnen er verschillen in jurisprudentie zijn

2°) de uitbreiding van de bevoegdheden van de vrederechter

Volgens dit scenario wordt het vredegerecht bevoegd voor alle familiale geschillen, met uitzondering van de echtscheiding en de vereffening-verdeling.

De vrederechter wordt dus bevoegd voor alle familiale geschillen, ongeacht het echtelijk statuut van de ouders, met andere woorden voor de vastlegging van de verblijfplaats van de partijen, het ouderlijk gezag, verblijfplaats van de kinderen en het onderhoudsgeld. De jeugdrechtbank krijgt dus geen bevoegdheden meer op burgerlijk vlak en de rechter in kortgeding moet de bevoegdheden die hij krachtens artikel 280 van het Gerechtelijk Wetboek kreeg, afstaan.

Dit scenario biedt de volgende voordelen:

- de vrederechter heeft op dit vlak heel wat praktijkervaring en de zogenaamde procedures 221-223 (geschillen tussen niet-gescheiden echtgenoten) werken goed.
- de vrederechter staat dicht bij de mensen en geeft bij familiale geschillen de voorkeur aan verzoening

3°) Een familierechtbank met verplichte voorafgaande verzoening voor een vrederechter

Dit voorstel houdt het midden tussen de twee voorgaande scenario's. Volgens dit scenario wordt de familierechtbank bevoegd voor alle procedures op familiaal vlak, mits voorafgaandelijk een verzoeningsprocedure voor de vrederechter plaatsvindt.

Tot slot stelde een deelnemer nog een vierde scenario voor, dat evenwel niet uitgediept werd: verschillende bevoegdheden toekennen naarmate het geschil al dan niet betrekking heeft op de kinderen ten laste.

III.H. WELK PROACTIEF BELEID VOOR KINDEROPVANG ?

De fiscale maatregelen en de sociale zekerheid zijn wellicht niet de enige middelen om gezinnen bij de opvoeding van hun kinderen de steunen.

Er is vooral een tekort aan opvangplaatsen, wat zwaar doorweegt op de levenskeuze van de ouders.

In de Vlaamse gemeenschap dekt het aantal plaatsen ongeveer 50%. Bij twee derde van deze plaatsen gaat het om niet-gesubsidieerde opvang. In de Franse gemeenschap geldt het tegenovergestelde: bijna twee derde van de plaatsen wordt gesubsidieerd, maar de dekingsgraad ligt er een stuk lager.

Alle opvangstructuren (kinderdagverblijven, opvangcentra, onthaalmoeders, enz.) in de Franse gemeenschap Brussel-Wallonië zijn samen goed voor zo'n 29.000 opvangplaatsen voor kinderen tussen 0 en 3 jaar. Dit komt overeen met een dekkingsgraad van 24%: slechts 1 op 5 kinderen kunnen dus worden opgevangen in een erkende structuur. Dit terwijl **de vraag voor opvangplaatsen juist het grootst is voor de leeftijdscategorie van 2 maanden tot 3 jaar.**

Hierdoor moeten sommige ouders een beroep doen op onthaalstructuren die geen echt opvoedingsproject hebben en die niet noodzakelijkerwijs beantwoorden aan de psychoaffectieve en psychomotorische behoeften van hun kinderen. Zoniet zijn ouders voor de opvang van hun kinderen aangewezen op familieleden.

Andere ouders zien zich genoodzaakt een beroep te doen op een buurtoppas of een onthaalmoeder die in het zwart werkt, zonder kwaliteitsgaranties. Nog anderen (vooral vrouwen) zijn verplicht loopbaanonderbreking te nemen.

Volgens sommigen kunnen de politieke keuzes, die eerder gericht zijn op het scheppen van privé-opvangplaatsen dan op investeringen in collectieve voorzieningen, de sociaal-economische ongelijkheden tussen de gezinnen in de hand werken.

Andere ongelijkheden ontstaan door de verschillende kwaliteitseisen tussen de privé-sector en de gesubsidieerde sector (maar ook tussen de ONE en Kind en Gezin, wat een verschuiving veroorzaakt van de privé-instellingen naar Kind en Gezin!), door de vereiste beroepsnormen in de verschillende opvangstructuren, door het gebrek aan middelen voor een sociaal beleid,...

Er werden verschillende vaststellingen opgetekend:

- kinderen van recent geïmmigreerde gezinnen zijn amper aanwezig in de opvangstructuren
- in verband met de toegang tot de arbeidsmarkt, is er in België een groot verschil tussen geschoolde en niet-geschoolde vrouwen, wat ook ongelijkheden met zich brengt op het vlak van de toegang tot opvangplaatsen
- thuiswerk is geen goed alternatief voor de opvang van jonge kinderen
- het beleid inzake kinderopvang moet inspelen op de nieuwe behoeften die voortvloeien uit de evoluties op het vlak van arbeidsorganisatie: door het deeltijds werken en de flexibele werkroosters stijgt de vraag naar deeltijdse en atypische opvang, zowel op moeilijk momenten als op onregelmatige tijdstippen
- er zijn nog altijd uiteenlopende kwaliteitseisen tussen de door de overheid gesubsidieerde opvang en de niet-gesubsidieerde opvang
- in België bestaat er geen hogere opleiding voor kinderopvang (master)
- er is geen erkenning van het statuut bij voortgezette opleidingen

Bij alle debatten over deze problematiek rees de vraag of de fiscale aftrekbaarheid van de opvangkosten ter ondersteuning van de kinderopvang geen belemmering vormt voor de overheidsfinanciering op het vlak van de uitbouw van de kinderopvang. Zou men niet beter de voorkeur geven aan collectieve financiering, die gratis of goedkope kinderopvang mogelijk maakt, in navolging van het onderwijs?

In dit verband menen sommigen dat een rechtstreekse subsidiëring van de kinderdagverblijven en opvangstructuren die in regel zijn de voorkeur moet krijgen boven fiscale maatregelen (het kost minder en het is doeltreffender). Zij benadrukken dat collectieve voorzieningen en diensten te verkiezen zijn boven een te grote aftrekbaarheid, waar vooral de hogere inkomens baat bij hebben. Degenen die dit standpunt verdedigen, menen dat alleen de investering in collectieve diensten ter ondersteuning van het gezin een gelijke toegang tot evenwaardige diensten kan waarborgen. Deze opvatting heeft trouwens ook betrekking op de tenlasteneming van de ouderen. Anderen zijn voorstander van een systeem waarbij kinderdagverblijven volledig of gedeeltelijk gratis zijn...

Het probleem van de kinderopvang kan hoe dan ook alleen op een coherente manier worden opgelost wanneer alle gezagsniveaus zich ervan bewust worden dat kinderopvang een politieke prioriteit moet worden. Dit betekent dat de kinderopvang moet worden beschouwd als een volwaardige “maatschappelijke behoefte” waarvoor de nodige financiële middelen moeten worden vrijgemaakt.

Deze problematiek heeft immers betrekking op alle gezagsniveaus.

De gewesten en gemeenschappen moeten bovendien instaan voor de financiering van de opvanginfrastructuren.

Voorts behoren sommige domeinen van het opvangbeleid ook rechtstreeks of onrechtstreeks tot de federale bevoegdheden: de toepassing van een gunstiger BTW-tarief voor bouwwerken (van 21% naar 6%), het beleid inzake arbeidsorganisatie, de eventuele uitbreiding van de sociale Maribel (“Maribelfondsen voor kinderopvang”), het beleid inzake werkgelegenheid en gelijke kansen, drukking van de loonkosten via lagere werkgeversbijdragen aan de RSZ ten voordele van opvangstructuren, fiscale aftrekbaarheid van opvangkosten,...

Gezien het aantal betrokken institutionele partijen, wordt voorgesteld om ruimte te waarborgen voor het overleg over en de coördinatie van het beleid inzake kinderopvang.

Een dergelijke interface bestaat al in de vorm van de interministeriële conferentie (IMC) kind en jeugd/rechten van het kind. Tijdens deze conferentie kunnen de ter zake bevoegde federale en gewest- en gemeenschapsministers elkaar ontmoeten

en hun standpunten uitwisselen. Deze IMC moet zijn bevoegdheden kunnen verruimen met het begrip “kind en gezin” en moet meer bepaald tot doel hebben de samenhang te bevorderen tussen het beleid inzake werkgelegenheid, fiscaliteit, openbare dienstverlening, infrastructuur, gelijkheid tussen man en vrouw, combinatie van beroeps- en gezinsleven, sociale cohesie, grootstedenbeleid, enz.

De federale regering moet één regeringslid aanwijzen om deze samenhang te ondersteunen en te waarborgen op lange termijn en om het overlegproces in goede banen te leiden. Deze IMC krijgt ook de opdracht een “gemeenschappelijke basis” (gemeenschappelijke beleidsprincipes) te definiëren tussen de verschillende beleidslijnen op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau en toe te zien op een degelijke coördinatie naargelang van de vooropgestelde doelstellingen, waaronder:

- de kwaliteit en de toegankelijkheid van de opvang waarborgen ongeacht de financieringswijze
- een “gemeenschappelijke basis” definiëren met als doel tegemoet te komen aan de 40 aanbevelingen van het Netwerk Kinderopvang van de Europese Commissie
- de basisopleidingen en de voortgezette opleidingen in deze sector aanmoedigen en verbeteren
- de verscheidenheid binnen de opvangstructuren bevorderen en ondersteunen op basis van duidelijke criteria
- de integratie in de klassieke structuren van kinderen met specifieke noden ondersteunen via de financiering van geïndividualiseerde dienstverlening
- de toegang tot de opvangstructuren voor lagergeschoolde personen, die een traject doorlopen voor reïntegratie op de arbeidsmarkt, ondersteunen

Met betrekking tot het kinderopvangbeleid werden tijdens de SGG de volgende voorstellen geformuleerd:

1°) de loonkosten drukken via een verlaging van de werkgeversbijdragen aan de RSZ

Principe : de federale overheid stemt in met een aanzienlijke verlaging van de werkgeversbijdragen aan de RSZ. Hierdoor zullen de kosten voor de subsidiërende overheid en de werkgevers dalen, terwijl het aantal plaatsen en jobs behouden blijft.

De toegekende verlaging gaat naar nieuwe jobs en dus naar nieuwe opvangplaatsen. Deze verlaging moet dus aanzienlijk genoeg zijn. Ze zou kunnen gelden voor alle werknemers in de sector of enkel voor bepaalde categorieën. De verlaging zou de vorm kunnen aannemen van een vrijstelling van betaling van bepaalde bijdragen (GESCO-model) of van forfaitaire verlagingen voor onbepaalde duur (doelgroepmodel).

2°) aanwending van middelen (werkgeversbijdragen) voor het scheppen van opvangplaatsen en jobs in de sector

Sectorale sociale Maribelfondsen voor kinderopvang zouden kunnen instaan voor de ontvangst en de herverdeling van de middelen. Deze maatregel kan op verschillende manieren worden toegepast:

- a) verplichte aanwending van een deel van de verlagingen van de werkgeversbijdragen voor het scheppen van opvangplaatsen en jobs, volgens een model dat rekening houdt met de verschillen tussen de profitsector (rechtstreekse verlagingen voor de werkgever) en de non-profitsector (gemutualiseerde verlagingen in een fonds)
- b) vrijwillige aanwending per sector of subsector: bijvoorbeeld aanwending van een percentage van de middelen van de sociale Maribel voor het scheppen van jobs en opvangplaatsen of keuze van de werkgever om een gedeelte van de jobs waarop hij recht heeft te benutten voor de nieuwe plaatsen
- c) aanwending van zogenaamde 'eenmalige' fondsen (afkomstig van de sociale Maribel) voor het scheppen van opvangplaatsen met een door de regering gewaarborgd minimumbedrag om de duurzaamheid van de verbintenissen te garanderen.

3°) de aanpassing van de fiscale aftrekbaarheid voor opvangkosten

Uit diverse studies is gebleken dat vooral de gemiddelde en hoge inkomens baat hebben bij de fiscale aftrekbaarheid van kinderopvangkosten, in tegenstelling tot de gezinnen in een minder gunstige sociaal-economische situatie, die geen voordeel halen uit deze maatregel. Daarom wordt voorgesteld om de aftrekbaarheid via het stelsel van het belastingkrediet uit te breiden om met deze maatregelen zo veel mogelijk mensen te bereiken.

4°) Er kunnen geen nieuwe opvangplaatsen komen zonder een herbeoordeling van de gewest- en gemeenschapsmiddelen inzake infrastructuur, zowel voor renovatie- en aanpassingswerken als voor nieuwe gebouwen.

De gewesten en gemeenschappen staan dan wel in voor de financiering van dergelijke infrastructuren, maar zien op tegen een BTW-tarief van 21%. Dit terwijl particulieren die een gebouw van meer dan 5 jaar oud renoveren (arbeidsintensieve activiteit) een verlaagd BTW-tarief van 6% genieten.

Daarom wordt voorgesteld:

- het verlaagde BTW-tarief van 6% ook toe te passen op de infrastructuur voor kinderopvang
- en ervoor te zorgen dat alle nieuwe richtlijnen die de federale staat aan de gewesten en de gemeenschappen oplegt, gepaard gaan met financiële middelen ad hoc om de doelstellingen ervan te bereiken.

5°) naast de beleidslijnen en maatregelen om het aantal beschikbare plaatsen in de gesubsidieerde structuren op te krikken, kan het ook nuttig zijn de uitbouw van niet-gesubsidieerde opvangstructuren te vergemakkelijken en te bevorderen, door bijvoorbeeld:

- informatie- en bewustmakingscampagnes te voeren over de opvangberoepen en vergunningsprocedures
- de niet-gesubsidieerde opvangstructuren een zekere werkingsvrijheid verlenen, met behoud van een hoge kwaliteitsstandaard.

6°) de definitie van een gemeenschappelijke kwaliteitsstandaard voor alle opvangstructuren. Deze standaard moet betrekking hebben op de structuur van de opvang, de opleiding van het personeel en het personeelsstatuut. De ONE zou zijn toestemming kunnen verlenen in de vorm van een “kwaliteitslabel” dat voor alle opvangstructuren gelijk is (collectieve, individuele, openbare of privé-opvang, al dan niet gesubsidieerd).

Om voortgezette opleidingen aan te moedigen, moet de mogelijkheid bestaan om personeel te vervangen en hun salaris te waarborgen tijdens opleidingsdagen. Ook ervaring en vroegere opleidingen moeten naar waarde worden geschat via certificaten. De invoering van een graduaatsopleiding (met volledig leerplan en voor sociale promotie) voor opvoeders gespecialiseerd in collectieve kinderopvang (0-12 jaar) ligt op tafel.

Kinderopvang is een veelzijdig beroep (moeder, pedagoge, verpleegster, kokkin, huishoudelijk werkster,...) met vele verantwoordelijkheden als gevolg. De complexiteit, diversiteit en belangrijke rol van dit beroep in onze maatschappij verdient erkenning. Deze erkenning hangt samen met de opwaardering van het maatschappelijk statuut.

Het statuut van de onthaalouders werd verbeterd, aangezien ze momenteel beschikken over een bijzonder sociaal statuut dat sterk aanleunt bij het statuut van de loontrekkers.

Maar er zijn nog bijkomende inspanningen nodig. Zo moet het beroep van kinderverzorgsters en ander opvangpersoneel naar waarde worden geschat.

7°) wat de opvang van gehandicapte kinderen betreft, moet vooral werk worden gemaakt van de integratie van deze kinderen in de klassieke opvangstructuren. Hierbij moet de voorkeur eerder gaan naar de financiële ondersteuning van het kind (via de financiering van geïndividualiseerde dienstverlening) dan naar de rechtstreekse financiering van de opvangstructuren, om de stigmatisering en de uitbouw van “gespecialiseerde” structuren te voorkomen. Zo zou een instelling die een gehandicapt kind opvangt een “som” toegewezen krijgen voor het kind en niet voor de instelling, op basis van de erkende diagnose van de handicap, de achterstand,... om de integratie van dit kind in de opvangstructuur te ondersteunen.

8°) de financiering van « opvangcheques » met vervaldatum om de werkherovating te steunen

9°) fiscale ondersteuning en aanmoediging voor de oprichting van « gemengde » crèches met een vzw-structuur (partnerschap tussen bedrijven/overheidsdiensten/non-profit sector en de plaatselijke overheden)

10°) akkoorden sluiten tussen de gewesten en de federale staat om de nieuwe structuren te steunen via programma's tot terugdringing van de werkloosheid

11°) voorrang geven aan gratis opvang in crèches, naar het voorbeeld van het gratis onderwijs. In dit geval zou de fiscale aftrekbaarheid slechts als aanvulling gelden in geval van een gebrek aan opvangplaatsen. Niets wijst er immers op dat een ruimere subsidiëring van de crèches een duurder beleid oplevert.

12°) de opvangfunctie koppelen aan de gezondheid van het kind: uit recente gegevens over de gezondheid van kinderen en jongeren in het algemeen blijkt dat overgewicht op steeds jongere leeftijd voorkomt. Dit zal in de komende jaren een aanzienlijk probleem worden voor de volksgezondheid. Daarom moet nu al een strategie worden uitgedacht om in de opvangsector informatie in te bouwen over voeding en lichaamsbeweging. Dit zou zelfs een volwaardig onderdeel van de opvang moeten worden (opvoedings- en verzorgingsfunctie van de opvang). Gezondheidsopvoeding moet dus worden opgenomen in de doelstellingen van de gemeenschappelijke basis in het kader van het kinderopvangbeleid.

13°) de invoering van kredieturen voor gezinshulp, gebaseerd op solidaire financiering, aanpasbaar naargelang van de omstandigheden (gehandicapte kinderen, geboorte van meerlingen, enz) en uitgevoerd door professionele gezinshelpsters.

III.I. HERVORMINGEN OP HET VLAK VAN GEZINSFISCALITEIT

Zoals eerder benadrukt (cf. "een aantal verworvenheden vóór de SGG"), droegen de hervorming van de personenbelasting en andere recente fiscale maatregelen reeds bij tot de opheffing of beperking van een aantal discriminaties. Deze keuzes illustreren de bereidheid om de fiscaliteit aan te passen aan de evolutie van de maatschappij, de levenskeuzes en de gezinsstructuur.

Bij heel wat besprekingen tijdens de SGG rees de vraag of we een stap verder moesten gaan in de individualisering van de belasting (systeem waarbij elke aangever, ook als hij of zij gehuwd is, wordt geschouwd als een alleenstaande voor de berekening van de belasting als loontrekker) en in de opheffing van de discriminaties (meer bepaald de werkloosheidsval voor vrouwen). De individualisering van de personenbelasting berust op de weinig waarschijnlijke

veronderstelling dat elk gezinslid zijn inkomen uitsluitend gebruikt om in zijn eigen behoeften te voorzien, wat niet lijkt te stroken met de economische en sociologische werkelijkheid.

Uit een simulatie blijkt weliswaar dat de individualisering van de belasting ongeveer 2 miljard extra inkomsten zou opleveren, maar de fiscale druk zou voor talrijke belastingbetalers plots fors toenemen, waardoor bijkomende, dure overgangsmaatregelen nodig zullen zijn.

Na de bestudering van de verschillende recyclagemogelijkheden van de begrotingsboni blijkt dat geen enkele compenserende maatregel de herverdeling tussen de verschillende gezinstypes grondig wijzigt. Bovendien blijven in elk van de gesimuleerde situaties de personen die momenteel gebruik maken van het huwelijksquotiënt de verliezers.

Logischerwijze gingen vele denkpistes vervolgens in de richting van een eventuele hervorming of zelfs afschaffing van het huwelijksquotiënt.

Het huwelijksquotiënt, waarbij een deel van het inkomen van de werkende echtgenoot (getrouwd of wettelijk samenwonend) fictief wordt toegekend aan de echtgenoot die niet of weinig werkt (meestal de vrouw), staat de individualisering van de belastingen immers in de weg.

Het huwelijksquotiënt wordt in dit opzicht ook aanzien als een drempel tot de arbeidsmarkt voor vrouwen.

Toch is het nuttig de volgende elementen in herinnering te brengen:

- het huwelijksquotiënt is een systeem waarbij heel wat gepensioneerden baat hebben (74% van de begunstigden), en dat hoort bij een levenskeuze die, vandaag de dag, moeilijk in vraag kan worden gesteld
- het huwelijksquotiënt heeft een sociale weerslag op het probleem van de kinderopvang: sommige grootouders die het huwelijksquotiënt genieten staan in voor de opvang van de kleinkinderen, waarbij de vrouw het leeuwendeel van die taak voor haar rekening neemt. Daarenboven maakt 77% van de gezinnen met twee inkomens, die het huwelijksquotiënt inroepen, gebruik van de aftrekbaarheid van de opvangkosten, wat bewijst dat het 2de inkomen vaak een vervangingsinkomen is van een van beide ouders die voltijds of deeltijds thuis blijft om de kinderen op te vangen. In dit opzicht draagt het huwelijksquotiënt fiscaal bij tot de opvoedings- en verzorgingstaak in de betrokken gezinnen.
- De afschaffing van het huwelijksquotiënt zal er in geen geval voor zorgen dat meer gepensioneerden aan het werk gaan!

In verband met het huwelijksquotiënt werden drie hervormingsmogelijkheden naar voren geschoven. Er werd evenwel geen consensus bereikt.

- de geleidelijke afschaffing van het huwelijksquotiënt en een heroriëntering van de budgettaire marges met het oog op een fiscaal stelsel dat meer rekening houdt met de aanwezigheid van kinderen
- de gezinnen met kinderen ten laste centraal plaatsen (“gezinsquotiënt”)
- systeem van opsplitsing in twee afzonderlijke delen, ongeacht de aard van de inkomsten, met enkele aanpassingen om rekening te houden met de specifieke lasten voor koppels met twee beroepsinkomens.

Voorts werden voorstellen gedaan die rekening houden met de **kinderen ten laste**, meer bepaald voorstellen over de verhoging van de belastingvrije sommen en het **probleem van de aftrek van de opvangkosten van de totale inkomsten**.

Momenteel geldt een forfaitaire stijging van de belastingvrije som op basis van het aantal kinderen en hun rang. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de vrijgestelde basissom en wordt dus op schijven met groeiende marginale belastingtarieven aangerekend.

De volgende vaststellingen werden gedaan:

- het aantal alleenstaande gezinnen met kinderen neemt toe terwijl het aantal gehuwde koppels met kinderen afneemt
- de gezinnen met één inkomen maken vaker gebruik van de verhoging van de belastingvrije som voor kinderen onder de drie jaar (ongeveer 90%)
- er is echter geen verband tussen de toepassing van de aftrek van opvangkosten en de omvang van het inkomen
- er bestaat een duidelijk verband tussen het opvangaanbod en de toepassing van de aftrek van opvangkosten
- een rechtstreekse subsidiëring van de crèches wordt beter geacht dan fiscale maatregelen, omdat dit minder kost en doeltreffender is. Waarom dan niet overstappen naar crèches die volledig of gedeeltelijke gratis zijn, waarbij de fiscale maatregelen enkel zouden gelden als aanvullend middel bij een gebrek aan opvangplaatsen? Degenen die dit standpunt verdedigen (een te grote aftrekbaarheid komt vooral de hoge inkomens ten goede), menen dat alleen de investering in collectieve diensten ter ondersteuning van het gezin een gelijke toegang tot evenwaardige diensten kan waarborgen. Deze opvatting heeft ook betrekking op de tenlasteneming van de ouderen.
- op basis van hun burgerlijke staat kunnen gezinnen met hetzelfde aantal kinderen en met hetzelfde inkomen een erg uiteenlopende fiscale aftrek genieten.

Een hele reeks hypothesen en simulaties werden onder de loep genomen, maar gaven geen aanleiding tot een consensus. Eén ding is duidelijk: iedere hervorming moet gepaard gaan met grondige studies over de weerslag op de herverdeling van de inkomens, de gezinstypes en de individuen. De volgende denkpijpen werden besproken:

- de belastingvrije sommen op identieke wijze verhogen ongeacht de rang van het kind en ongeacht de manier waarop de ouders hun kinderen opvoeden.
- de afschaffing van het huwelijksquotiënt en de verhoging van de belastingvrije sommen voor kinderen ten laste, door aan ieder kind de belastingvrije som toe te kennen die momenteel aan het 3de kind wordt toegekend (hervorming waarbij zowel de lage als de hoge inkomens baat hebben)
- invoering van een vrijstelling die overeenstemt met de kosten van een kind buiten de kinderbijslag, ter vervanging van het huidige systeem van de belastingvrije sommen (optie waarbij zowel de gemiddelde als de hogere inkomens baat hebben)
- de stijging van de belastingvrije som op basis van de rang van het kind, een 3de kind brengt immers vaak aanzienlijke kosten met zich. Sommigen zijn evenwel van mening dat de belastingaftrek eerder aangewezen is voor het 1ste kind, aangezien jonge ouders vaak een lager inkomen hebben
- de afschaffing van de verschillen in belastingvermindering voor kinderen ten laste naargelang van de burgerlijke staat van de ouders. De bestaande ongelijkheden kunnen de geboorte van buitenechtelijke kinderen en de scheiding van de ouders in de hand werken, en bij gescheiden ouders leiden tot kinderopvang bij één ouder in plaats van alternerende opvang.

Elke hypothese bevoordeelt een bepaalde levenswijze of gezinsgrootte en impliceert een niet-neutrale verbintenis met betrekking tot de levenswijze die we bij voorkeur willen steunen.

Meerdere voorstellen werden onderzocht:

- het is jammer dat er geen simulatie plaatsvond van de verhoging van de belastingvrije som voor een kind onder de 3 jaar voor wie geen aftrek van de opvangkosten geldt. Over deze kwestie is dan ook geen beslissing gevallen.
- de aftrek van opvangkosten omzetten in een belastingverlaging, wat rechtvaardiger is ten opzichte van de lage en gemiddelde inkomens, om de toegang tot de arbeidsmarkt voor alle ouders te vergemakkelijken (andere manier om de werkloosheidsval tegen te gaan)
- **op het vlak van de aftrek voor kinderen ten laste werd de aandacht gevestigd op de fiscale discriminatie tussen ouders die uiteen of gescheiden zijn. De procedure voor de verdeling van het belastingvrije inkomen voor kinderen ten laste tussen de gescheiden ouders (met name wanneer de instemming van beide ouders jaar na jaar is vereist) moet waarschijnlijk worden gewijzigd om ze beter af te stemmen op de realiteit waarin de gescheiden ouders leven en om ze doeltreffender te maken**
- uit diverse studies is gebleken dat vooral de gemiddelde en hoge inkomens baat hebben bij de fiscale aftrekbaarheid van kinderopvangkosten, in tegenstelling tot de gezinnen in een minder gunstige sociaal-economische situatie, die geen voordeel halen uit deze maatregel. Daarom wordt voorgesteld om de aftrekbaarheid via het stelsel van het belastingkrediet uit te breiden om met deze maatregelen zo veel mogelijk mensen te bereiken
- de ontwikkeling van een systeem van dienstencheques/fiscale aftrekbaarheid van kosten voor de opvang van kinderen, adolescenten, (meervoudig)

gehandicapte volwassenen die geen onderkomen vinden in gespecialiseerde opvangcentra

III.J. NOODHULP AAN GEZINNEN

De SGG heeft zich gebogen over concrete noodoplossingen in acute crisissituaties: schuldenlast, verdrijving uit de woning, woningbrand, uiteenvallen van het gezin, geweld binnen het gezin, psychische ontredde...

Meer dan 50% van de (dakloze) personen die in opvangstructuren belanden zijn vrouwen en in 40% van de gevallen zijn ze vergezeld van hun kinderen.

Welke oplossingen kan de overheid aanreiken?

In sommige landen wordt de woning in geval van echtelijk geweld automatisch toegewezen aan het slachtoffer en worden maatregelen genomen om de gewelddadige echtgenoot te verwijderen. Kunnen deze maatregelen ook in België worden genomen?

Er werden meerdere voorstellen geformuleerd:

- het begrip “urgentie” erkennen in de regelgeving
- gezinnen de mogelijkheid bieden om binnen de 24 uur een aangepaste doorgangswoning te vinden en psychosociale begeleiding te krijgen. De federale overheid wordt opgeroepen om samen met de plaatselijke besturen (OCMW's) nieuwe initiatieven uit te werken voor “proefprojecten voor doorgangswoningen” (vreemd genoeg wordt niet gesproken over de gemeenten zelf, die in familiale noodsituaties enkele van hun woningen ter beschikking kunnen stellen. Sommige gemeenten doen dit nu al in geval van brand, gasexplosie, ...)
- een transversaal beleid en een daadwerkelijke activering van de sectorale beleidslijnen en van de aanbevelingen in het nationaal Belgisch actieplan voor sociale insluiting
- de dringende en volledige toepassing van de wet betreffende de dienst voor alimentatievorderingen wordt aangespoord: heel wat vrouwen en hun kinderen leven in onzekerheid omdat het onderhoudsgeld, dat nochtans noodzakelijk is voor de opvoeding van de kinderen, niet betaald wordt.

IV. ENKELE CONCLUSIES

Uit de SGG 2004 blijkt duidelijk de noodzaak om een samenhangend gezinsbeleid te voeren.

Verskillende instrumenten werden aangehaald om deze samenhang te bewerkstelligen: interministeriële conferenties, betere transversale informatie

over alle bestaande instrumenten, wetenschappelijke studies voor een beter inzicht in de thema's die aan bod komen (coördinatie van de huidige onderzoeken, ontwikkeling van nieuw onderzoek, simulatie van verschillende scenario's, allerhande statistische gegevens met betrekking tot het gezin,...), link tussen de voorstellen en het werk van de sociale partners en de NAR,...

Ten tweede is er nood aan voortdurend en breed overleg over het gezinsbeleid met het maatschappelijk middenveld, de wetenschappelijke kringen, de sociale partners en de betrokken overheidsdiensten.

De SGG moet regelmatig plaatsvinden, rond duidelijke thema's, als een soort ideeënbuss ter voorbereiding van beslissingen tijdens ministerraden en/of tussen sociale partners.

Voorts moet de sociologie van het gezin nog meer aandacht krijgen in de debatten en de uitwisselingen, aangezien de gezinsorganisatie voortdurend verandert.

Onze medeburgers vragen tijd om ouder, werknemer, burger, ... te kunnen zijn. Iedere ouder wil zijn rol optimaal vervullen, zowel op professioneel vlak als in het gezin.

In die zin zal wellicht grondig moeten worden nagedacht over de kwestie van de tijdsverdeling.

In de debatten staat de kwestie over de uitbouw van de opvangdiensten, zowel voor kinderen als voor bejaarden, centraal: moet het dienstenaanbod worden uitgebreid of genieten fiscale maatregelen de voorkeur?

Tot slot zijn er nog een hele reeks kwesties die in 2003 niet aan bod kwamen. Deze kwesties werden bij het begin van deze synthese opgesomd.

Hoofdstuk 2 : Samenvatting van de maatregelen voorgesteld door de Staten-generaal van het Gezin 2003-2004

Het kabinet van de staatssecretaris voor het Gezin en Personen met een Handicap kreeg de opdracht om de ministerraad een overzicht te bezorgen van de voorstellen die tijdens de Staten-generaal van het Gezin werden besproken en die in concrete maatregelen zouden kunnen worden omgezet. Tijdens de ministerraden van Gembloux en Oostende werden al een aantal door de Staten-generaal besproken

voorstellen omgezet in concrete maatregelen. Ook de onderstaande voorstellen, die per thema zijn opgedeeld, kunnen door de functioneel bevoegde ministers worden bestudeerd om eventueel in concrete maatregelen te worden omgezet. Wel te verstaan wordt in dit stadium geen rekening gehouden met de technische en financiële haalbaarheid van de door de Staten-generaal voorgestelde maatregelen en het feit of de functioneel bevoegde minister deze maatregelen al dan niet opportuun acht.

Naarmate maatregelen door de ministerraad worden aangenomen, zal de staatssecretaris voor het Gezin en Personen met een Handicap de balans van de uitvoering van deze maatregelen opmaken en bijhouden.

1. Omtrent de kosten voor kinderopvang

In het verlengde van de in 2001 hervormde personenbelasting moet nog meer rekening worden gehouden met de kosten voor kinderopvang, meer bepaald via de volgende maatregelen:

- 1.1. de verhoging van het belastingvrije inkomen voor kinderen onder de 3 jaar (440 EUR voor het begrotingsjaar 2004): de ondernomen inspanningen voortzetten en de maatregel ook via het belastingkrediet toepassen.
- 1.2. de verhoging van het aftrekbare bedrag voor opvangkosten, met optrekking van het maximumbedrag van 11,20 tot 15 EUR
- 1.3. de aanpassing of uitbreiding van de fiscale aftrekbaarheid van de kosten voor kinderopvang voor gezinnen in een sociaal-economisch kwetsbare situatie, meer bepaald via het stelsel van het belastingkrediet (werklozen die een opleiding volgen of solliciteren, eenoudergezinnen)

2. Omtrent de thematische verloven

- 1.4. De periode van bescherming tegen een ontslag als gevolg van het moederschap (tot één maand na het einde van de rustperiode) moet met negen maanden worden verlengd naar gelang van verschillende omstandigheden. Overeenkomstig artikel 40 van de wet van 16 maart 1971 eindigt deze beschermingsperiode momenteel een maand na de postnatale rustperiode. Het is evenwel mogelijk dat de werkneemster op dat moment nog niet in staat is haar werkzaamheden te hervatten, bijvoorbeeld wegens een arbeidsongeschiktheid die ontegensprekelijk verband houdt met het moederschap of ingevolge een verwijdering wegens nachtwerk, gezondheidsrisico's of borstvoeding (borstvoedingspauzes kunnen trouwens tot 9 maanden na de bevalling of langer worden genomen naargelang van de reglementeringen).

- 1.5. Ook de beschermingsvergoeding in geval van een ontslag, dat volgt op een postnatale rustperiode, moet werkgevers meer afhouden van ontslag. Maar de forfaitaire vergoeding gelijk aan 6 maanden loon, zoals bepaald in artikel 40 van de wet van 16 maart 1971, dekt wellicht niet alle morele schade veroorzaakt door een onwettig ontslag. Bovendien is deze vergoeding zeker ontoereikend om gevolg te kunnen geven aan het beginsel in artikel 12 van richtlijn 92/85 (een werkneemster moet de mogelijkheid krijgen om haar rechten voor de gerechten te doen gelden), indien we er dezelfde interpretatie aan geven die het Hof van Justitie gaf aan artikel 6 van richtlijn 76/207 nog voor de wijziging ervan door richtlijn 2002/73.
- 1.6. Het verlies van het verplicht prenataal verlof in geval van een vroegtijdige bevalling (met andere woorden nog voor de werkneemster het facultatief prenataal verlof heeft kunnen opnemen) lijkt ongegrond. De 7 niet opgenomen dagen (of 14 als we uitgaan van het voorstel om het prenataal verlof van 1 week naar 2 weken uit te breiden) moeten bij het postnatale verlof kunnen worden bijgevoegd.
- 1.7. De regel die stelt dat het postnataal verlof begint op de dag van de bevalling is ongegrond wanneer een werkneemster die geen prenataal verlof heeft genomen, bevalt op de avond van een uitbetaalde werkdag, waardoor de moederschapsverzekering deze dag niet vergoedt.
- 1.8. Er moet rekening worden gehouden met richtlijn 2002/73 betreffende de gelijke arbeidsvoorwaarden, die richtlijn 76/207 amendeert en aandacht besteedt aan het moederschaps-, vaderschaps- en adoptieverlof. Deze richtlijn bepaalt immers dat iedere werknemer die vaderschapsverlof neemt bescherming moet kunnen genieten tegen ontslag en garanties moet krijgen dat dit verlof geen nadelige gevolgen zal hebben voor zijn loopbaan. Het vaderschapsverlof (10 dagen) kent sinds de invoering ervan wel succes, maar deze laatste aspecten roepen nog altijd vragen op, waardoor sommige vaders wellicht de stap niet durven te zetten. Daarom wordt voorgesteld om de periode van bescherming tegen een ontslag na het nemen van vaderschapsverlof vast te leggen op minstens 3 maanden.
- 1.9. Wat het ouderschapsverlof betreft, werd gevraagd de mogelijkheid na te gaan om de toekenningsvoorwaarden te versoepelen op basis van drie parameters: de leeftijd van het kind, de verhoging van de vergoeding en de verlenging van de duur. Het kan immers nuttig zijn ouderschapsverlof te nemen tijdens de tienerjaren van het kind. Daarom wordt voorgesteld de voorwaarde om dit verlof te kunnen nemen, uit te breiden van 4 naar 18 jaar.
- 1.10. Gratis dienstencheques voor zelfstandig werkende moeders als alternatief voor de verlenging van het moederschapsverlof (20 gratis dienstencheques

per week gedurende 5 weken of 10 gratis dienstencheques per week gedurende 10 weken).

1.11. Het vaderschapsverlof roept nog altijd vragen op: Moet het verplicht worden? (om vaders meer te betrekken bij de komst van een kind), Moet het verlengd worden? Kan de vergoeding vereenvoudigd of opgetrokken worden door ze gelijk te stellen aan de moederschapsuitkering? Hoe zit het met de bescherming tegen ontslag en de garantie dat vaderschapsverlof geen nadelige gevolgen heeft voor de loopbaan? Ook het feit dat eenoudergezinnen geen gebruik kunnen maken van dit verlof door de beperkte vergoeding is aan bod gekomen. Voorts kan het nuttig zijn ouderschapsverlof te verlenen aan werknemers die de rol van onthaalouder op zich hebben genomen in het kader van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming. Tot slot werd ervoor gepleit het ouderschapsverlof, het verlof voor palliatieve verzorging en het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid op dezelfde manier te vergoeden aangezien het drie speciale stelsels van loopbaanonderbreking zijn.

3. Omtrent de tenlasteneming van ouderen door het gezin

3.1. Gezien de toenemende vergrijzing stelde de SG voor een 'observatorium voor de vergrijzing' op te richten. Het gaat om een soort koepelstructuur, waar men de verschillende problemen en hun evolutie kan analyseren en een repertorium van de verschillende innoverende initiatieven kan opstellen, dat als een interface kan werken om projecten te ontwikkelen, die een werkelijke deelneming van de ouderen aan het maatschappelijk leven stimuleren en hun een leven in waardigheid waarborgen.

3.2. De uitwerking van een interministeriële conferentie omtrent het ouderenbeleid.

4. Omtrent kinderbijslag (voorstellen A. Ottevaere afwachten)

4.1. Als er budgettaire « marges » zijn en de zelfstandigen vragende partij zijn, moet in het kader van het algemeen beheer van de kinderbijslag iets worden gedaan aan het feit dat een enig kind van een zelfstandige geen leeftijdsbijslag geniet.

5. Omtrent de hervorming van de echtscheiding

5.1. de besprekingen tijdens de SGG 2003-2004 gingen volop over de oprichting van een familierechtbank, met als doel de versnippering tegen te gaan van de bevoegdheden van de vrederechter, de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg en de jeugdrechter. Zo werd er een consensus bereikt om alle familiale geschillen toe te vertrouwen aan één enkele rechter. Daarbij werden drie mogelijkheden naar voren geschoven:

de oprichting van een familierechtbank – afdeling van de rechtbank van eerste aanleg bevoegd voor alle familiale aangelegenheden

de uitbreiding van de bevoegdheden van de vrederechter die alle betwistingen zou behandelen met betrekking tot de verhouding tussen de echtgenoten en met betrekking tot de kinderen

bevoegdheid voor de familierechtbank, maar met voorafgaande verplichte verzoening voor de vrederechter.

5.2 Het regeerakkoord voorziet naast de bestaande echtscheidingsprocedures in de invoering van een schuldloze echtscheiding. De SG bereikte een consensus om in het Belgisch recht een echtscheiding in te voeren “wegens onherstelbare ontwrichting van het huwelijk” oftewel schuldloze echtscheiding.

De procedure voor een dergelijke echtscheiding is nog niet uitdrukkelijk geformuleerd, maar een aantal doelstellingen werden al vooropgesteld:

- komaf maken met het begrip schuld zonder afbreuk te doen aan de bescherming van de eventueel benadeelde partij
- tegemoetkomen aan de burgers die een eenvoudiger, sneller en doeltreffender procedure wensen.

Er wordt voorgesteld de echtscheidingsaanvraag in te dienen op eenzijdig of gemeenschappelijk verzoek. Wanneer het verzoek gemeenschappelijk wordt ingediend door beide echtgenoten, wordt de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk verondersteld. Bij een eenzijdig verzoek moet de indiener aantonen dat de ontwrichting onherstelbaar is.

Een onherstelbare ontwrichting wordt onweerlegbaar verondersteld wanneer het bewijs wordt geleverd van een feitelijke scheiding van meer dan 2 jaar, van overspel, van gewelddaden, mishandelingen of zware beledigingen of van een geestesziekte bij de echtgenoot. De procedure zou ook een verplichte bemiddeling inhouden voor een officiële dienst, die al optreedt als sociale, familiale of juridische bemiddelaar. Tot de uitspraak van de echtscheiding, zijn de echtgenoten vrij zich te verzoenen en hun echtscheidingsaanvraag in te trekken. Om die reden en om de echtgenoten niet te ontmoedigen om een compromis te zoeken, wordt de echtscheiding pas uitgesproken op het einde van de procedure. De uitspraak is eenmalig.

5.3. Met betrekking tot het onderhoudsgeld wordt voorgesteld om van de schuldvraag af te stappen en over te schakelen op onderhoudsgeld op basis van sociaal-economische noden (en dus niet langer op grond van de « schuld » van een van beide echtgenoten). De nieuwe criteria hiervoor zijn:

- de mogelijkheid tot reïntegratie op de arbeidsmarkt voor de echtgenoot die tijdens het huwelijk zijn of haar loopbaan volledig had onderbroken

- ziekte
- de tenlasteneming van de kinderen
- de keuzes die het koppel maakte tijdens het samenleven
- de leeftijd van de partijen.

In ieder geval moeten de criteria voor de berekening van het onderhoudsgeld duidelijk in de wet omschreven zijn.

Het gaat dus om onderhoudsgeld van louter economische aard, dat naar de echtgenoot gaat, die een ontoereikend inkomen heeft en geen inkomen kan verwerven op redelijke wijze.

De rechter legt het bedrag vast op basis van de economische afhankelijkheid van een van de echtgenoten in verhouding tot de andere tijdens hun gemeenschappelijk leven.

In het stelsel van de schuldloze echtscheiding wordt ook voorgesteld de duur van het verplichte onderhoudsgeld te beperken, aangezien iedereen op termijn in zijn eigen behoeften moet kunnen voorzien. Verscheidene lopende wetsvoorstellen beogen de beperking van de duur van het onderhoudsgeld na de scheiding. Bij sommige voorstellen wil men de duur ervan koppelen aan bijvoorbeeld de duur van het huwelijk.

5.4. Als er niet onmiddellijk een algemene hervorming van de echtscheiding komt, wordt voorgesteld de voorwaarden voor een scheiding met wederzijdse toestemming als volgt te versoepelen:

- schrapping van de voorwaarden i.v.m. de minimumleeftijd (20 jaar) en inkorting van de periode van 2 jaar die tussen het huwelijk en de scheiding moet verstrijken (kan op 1 jaar worden teruggebracht)
- versoepeling van de voorwaarden m.b.t. tot de voorafgaandelijk af te sluiten overeenkomsten: het zou niet langer nodig zijn een akkoord over alles te bereiken, ook een gedeeltelijk akkoord kan worden toegestaan, waarbij de rechter een beoordelingsbevoegdheid kan behouden, in het bijzonder voor de regelingen omtrent de kinderen
- versoepeling van de voorwaarden voor de wijziging van het akkoord over de kinderen.

5.5 Met betrekking tot het kinderbijslagstelsel is, in het geval van scheiding met co-ouderschap, een consensus bereikt om de verdeling van het kinderbijslagbedrag tussen de ouders te herzien (stelsel van verdeling van het bedrag tussen de ouders).

5.6 Nieuw samengestelde gezinnen en het probleem van de uitoefening van het ouderlijk gezag, de toekenning van gedeeltelijk ouderlijk gezag aan een derde of aan de nieuwe partner in het verlengde van wetsvoorstellen in die zin. Moet het ouderlijk gezag enkel gebaseerd blijven op de verwantschap? Wanneer een kind slechts één ouder heeft, die het ouderlijk gezag uitoefent, kan de nieuwe levensgezel van deze ouder dan niet beschikken over een aantal rechten die ruimer zijn dan wat de wet

momenteel voorschrijft? Mag de rechter het ouderlijk gezag toekennen op basis van de gezinssituatie? In ditzelfde opzicht zou men zich ook moeten buigen over de afstammingsband binnen koppels waarvan de ouders hetzelfde geslacht hebben.

6. Omtrent de kinderopvang

Voorafgaande opmerking: de hieronder voorgestelde maatregelen moeten natuurlijk rekening houden met de ter zake bevoegde gewesten en gemeenschappen

6.1. Er moet ruimte worden gewaarborgd voor overleg over en coördinatie van het beleid inzake kinderopvang. Een dergelijke interface bestaat al in de vorm van de interministeriële conferentie kind en jeugd/ rechten van het kind (IMC). Tijdens deze conferentie kunnen de ter zake bevoegde federale en gewest- en gemeenschapsministers elkaar ontmoeten en hun standpunten uitwisselen. Deze IMC moet zijn bevoegdheden kunnen verruimen met het begrip “kind en gezin” en moet meer bepaald tot doel hebben de samenhang te bevorderen tussen het beleid inzake werkgelegenheid, fiscaliteit, openbare dienstverlening, infrastructuur, gelijkheid tussen man en vrouw, combinatie van beroeps- en gezinsleven, ...

De federale regering wijst de staatssecretaris voor het Gezin aan om deze samenhang te waarborgen en te ondersteunen en om het overlegproces in goede banen te leiden. Deze IMC heeft ook de opdracht een “gemeenschappelijke basis” te definiëren tussen de verschillende beleidslijnen op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau en toe te zien op een degelijke coördinatie naargelang van de vooropgestelde doelstellingen, waaronder:

- de kwaliteit en de toegankelijkheid van de opvang waarborgen ongeacht de financieringswijze
- de basisopleidingen en de voortgezette opleidingen in deze sector stimuleren en verbeteren
- de verscheidenheid binnen de opvang bevorderen en ondersteunen op basis van duidelijke criteria
- de integratie van kinderen met specifieke noden in de klassieke structuren ondersteunen via de financiering van geïndividualiseerde dienstverlening.

6.2. De gewesten en gemeenschappen staan dan wel in voor de financiering van de opvanginfrastructuren, maar zien op tegen een BTW-tarief van 21%. Dit terwijl particulieren die een gebouw van meer dan 5 jaar oud renoveren (arbeidsintensieve activiteit) een verlaagd BTW-tarief van 6% genieten.

Daarom wordt voorgesteld:

- het verlaagde BTW-tarief van 6% ook toe te passen op de infrastructuur voor kinderopvang

- en ervoor te zorgen dat alle nieuwe richtlijnen die de federale staat aan de gewesten en de gemeenschappen oplegt, gepaard gaan met financiële middelen ad hoc om de doelstellingen ervan te bereiken.

Hoofdstuk 3 : Nieuwe thema's die de Staten-generaal voorstelt voor een volgende Staten-generaal + werkwijze

---

1°) De aan te snijden thema's per werkgroep

Opgelet : dit is slechts een beperkte lijst. De in deze nota aangehaalde thema's zijn kwesties die tijdens de vorige SGG niet aan bod kwamen of waarover geen definitieve beslissing is gevallen. De leden van de werkgroepen zal worden verzocht een agenda op te stellen op basis van deze verschillende elementen, rekening houdend met de voornaamste richtlijnen die door het coördinatieteam worden vastgelegd.

I. Werkgroep dienstverlening aan het gezin en ouderschapssteun

gezinnen die te maken krijgen met de opsluiting van een gezinslid (ondersteuning, psycho-sociale begeleiding, onthaal- en ontmoetingsvoorwaarden voor de gevangene en het gezin, ...)

gezinnen met een kind dat in een instelling verblijft (rechten van de ouders, kinderbijslag, verlof,...)

gezinnen met een ernstig ziek of zwaar gehandicapt kind (meer bepaald besprekingen rond de tijdelijke verhoogde kinderbijslag)

de balans van het beleid inzake buitenschoolse opvang en de link met het gezinsbeleid

eenoudergezinnen

de nood aan samenhang tussen alle beleidslijnen die betrekking hebben op het gezin via instrumenten die alle betrokken gezagsniveaus samenbrengen, voornamelijk

inzake de ondersteuning van gezinnen met een ernstig ziek en/of sterk afhankelijk kind en inzake kinderopvang

rekening houdend met de respectieve bevoegdheden van elk gezagsniveau, moet worden voorzien in de aanwending van middelen voor het scheppen van opvangplaatsen en banen in de sector van de kinderopvang.

de daadwerkelijke uitoefening van het gezamenlijk ouderlijk gezag wanneer koppels uiteengaan of scheiden (school, arts,...)

de financiering van opvangcheques met vervaldatum om arbeidshervatting aan te moedigen (ouders zonder werk)

fiscale ondersteuning en aanmoediging voor de oprichting van gemengde kinderdagverblijven in de vorm van vzw's (partnership tussen bedrijven/overheidsdiensten/ non-profitsector en de plaatselijke overheid)

de definiëring van een kwaliteitsnorm voor alle opvangverblijven op het Belgische grondgebied (opvangstructuur, opleiding van het personeel, statuut,...)

II. Werkgroep combinatie van gezinsleven en beroepsleven

2.1. Er is nood aan een herziening of een herschikking van alle verloven met het oog op meer samenhang en om het de sociaal verzekerden en de werkgevers makkelijker te maken. Zo moeten de ouders bij de geboorte van een kind een keuze kunnen maken. De verschillende stelsels moeten verbeterd en herdacht worden in een algemeen kader van ouderverzekering, met een onderscheid tussen de verloven die louter betrekking hebben op de gezondheid (moederschap en borstvoeding) en de verloven die eerder te maken hebben met de opvoeding.

2.2. De invoering bestuderen van een wettelijke verplichting voor ondernemingen om rekening te houden met de gezinsverplichtingen van de loontrekkers bij de bepaling van hun werkritme.

2.3. Nagaan of de lestijden, vakantieperiodes en buitenschoolse opvang anders kunnen worden ingericht, met de bedoeling het ritme van de kinderen beter te respecteren en te vermijden dat ze te veel tijd doorbrengen in de opvang, en om beter aan te sluiten op de werkroosters van de meeste ouders.

2.4. Het willekeurige onderscheid tussen een miskraam en een bevalling van een doodgeborene (op grond van het criterium van 180 dagen na de bevruchting, ontleend aan het burgerlijk recht) leidt tot discriminatie.

2.5. Met betrekking tot het verlof wegens ziekte of hospitalisatie van een naast familielid lijkt het redelijk het recht om afwezig te zijn te consolideren en, indien mogelijk, de duur ervan op een eenvormige manier te bepalen, voor iedere mannelijke of vrouwelijke werknemer die om dringende en onvoorziene redenen voor zeer korte duur afwezig is wegens ziekte van een naast familielid, zonder dat gebruik moet worden gemaakt van verlofmogelijkheden voor veel zwaardere gevallen. Om misbruik tegen te gaan, moeten de gevallen waarin dit verlof kan worden genomen (hospitalisatie of vereiste aanwezigheid thuis) tot het noodzakelijke minimum worden beperkt. In die zin heeft men het soms over “verlof om dwingende familiale redenen”. Het zou ook wenselijk zijn dat de sociale zekerheid dit verlof vergoedt (indien het niet door de werkgever wordt vergoed) naar analogie van het vaderschapsverlof en het adoptieverlof bijvoorbeeld. Er wordt tevens aanbevolen om aan dit verlof beschermingsmaatregelen te koppelen tegen ontslag of nadelige gevolgen voor de loopbaan.

III. Werkgroep intergenerationele solidariteit

! De hieronder aangehaalde maatregelen zijn indicatief en geenszins limitatief. De thema's behoren voornamelijk tot de gemeenschapsbevoegdheden. Er moet dus rekening worden gehouden met de respectieve bevoegdheden van elk gezagsniveau.

3.1. de uitwerking van een intergenerationeel beleid (actieve deelneming van ouderen aan het culturele, sportieve, politieke, sociale en verenigingsleven, begeleiding van ouderen van vreemde afkomst, strijd tegen de sociale vereenzaming,...)

3.2. de rol van en de relatie met de grootouders: gemakkelijksoplossing, ontspanning voor de kinderen, meegeven van familiale geschiedenis, bemiddeling, rol van vervangingsouders, grootouders en het uiteenvallen van de gezinskern, rol bij scheiding van de ouders, opvang door grootouders kan opbouwend of afbrekend werken,...

3.3. nood aan duidelijke en nauwkeurige informatie over de diensten die worden verleend/gesubsidieerd door de verschillende beleidsniveaus met betrekking tot bejaardenhulp, gehandicapte kinderen, buitenschoolse opvang, gezondheid, ...

3.4. uitbreiding van de diensten die aan ouderen die thuis willen blijven advies verlenen over de afstemming van hun woning op hun bewegingsmogelijkheden, zodat deze ouderen zo lang mogelijk volledig zelfstandig kunnen blijven.

3.5. uitwerking van initiatieven die een soort overgangsstelsel waarborgen tussen thuishulp en het verblijf in een rusthuis. Zo werd gewezen op de stijging van het

aantal dagverblijven en het feit dat deze instellingen enkel werkingsubsidies genieten.

3.6. evaluatie van het beleid inzake de vergrijzing. De vergrijzing leidt tot een stijging van het aantal hulpbehoevende personen en gaat bijgevolg gepaard met hogere kosten voor de pensioenen en de gezondheidszorg, om nog te zwijgen van de financiële toegankelijkheid van de dienstverlening. Dit alles heeft steeds meer weerslag op de arbeidsmarkt, maar ook op de financiering van de sociale zekerheid.

IV. Werkgroep gezin/ burgerlijk en gerechtelijk recht

1. daadwerkelijke toepassing van het gezamenlijk ouderlijk gezag wanneer een koppel uiteengaat of scheidt (school, dokters, enz.)
2. de gezinnen waarin een van beide ouders in het buitenland verblijft (allochtone gezinnen, medische verzorging, ...)
3. de ontvoeringen door ouders (kinderbijslag, reis- en verplaatsingskosten, huisvesting ter plaatse, belastingaftrek,...)
4. de rechten van de ouders van geplaatste kinderen
5. het juridisch statuut van onthaalgezinnen
6. de familienaam van de kinderen
7. het onderhoudsgeld (berekeningwijze, fondsen voor verschuldigd onderhoudsgeld)
8. de relatie met de grootouders (rechten en plichten)
9. de Europese harmonisatie van het gezinsrecht

V. Werkgroep gezin en fiscaliteit/sociale zekerheid

Opmerking: er zullen twee afzonderlijke subwerkgroepen worden opgericht omtrent fiscale thema's enerzijds en omtrent thema's over de sociale zekerheid anderzijds. Door evenwel deze twee subgroepen onder te brengen in één enkele werkgroep kan een totaalbeeld worden gevormd inzake het statuut van de gezinnen.

5.1. de huidige discriminatie tussen loontrekkende gezinnen en zelfstandige gezinnen (kinderbijslag, bescherming bij moederschap, vervanging,...)

5.2. de impact van de afgeleide rechten op het vlak van de sociale zekerheid (alle uitkeringen en verhogingen verbonden aan het huwelijk of de samenwoning van een persoon: overlevingspensioen,...): de noodzaak om al dan niet voor de partners of echtgenoten ten laste de afgeleide rechten te vervangen door eigen rechten (om komaf te maken met de afhankelijkheid)

5.3. in verband met de wezenbijslag rijst de vraag of die bijslag (284,50 EUR per maand) kan worden toegekend aan eenoudergezinnen of in gevallen van sociale verlating (ouder die niet naar zijn of haar kind omkijkt).

5.4. op het vlak van de aftrek voor kinderen ten last werd de aandacht gevestigd op de fiscale discriminatie tussen ouders die uiteen of gescheiden zijn. De procedure voor de verdeling van het belastingvrije inkomen voor kinderen ten laste tussen de gescheiden ouders (met name wanneer de instemming van beide ouders jaar na jaar is vereist) moet wellicht worden gewijzigd om ze beter af te stemmen op de realiteit waarin de gescheiden ouders leven en om ze doeltreffender te maken.

5.5. de ontwikkeling van een systeem van dienstencheques/fiscale aftrekbaarheid van kosten voor de opvang van kinderen, adolescenten, (meervoudig) gehandicapte volwassenen die geen onderkomen vinden in gespecialiseerde opvangcentra.

VI. Wergroep rond geweld binnen het gezin en in instellingen

De hieronder aangehaalde onderwerpen zijn indicatief en geenszins limitatief.

6.1. de mishandeling van ouderen in gezinsverband: de verschillende vormen van geweld (lichamelijk geweld, psychologisch of emotioneel geweld, vernedering, treiteren, verduistering van geld en erfenissen, gedwongen handtekeningen, beknotting van de vrijheid), hulpcentra, aanpak van de psychosomatische gevolgen, de bewustmaking van de bevolking en van het personeel dat in deze sector werkzaam is, gezinnen aanhoren en helpen, coördinatie van de gevoerde acties, structuur brengen door de betrokken partners in een netwerk op te nemen, aanpak van het onveiligheidsgevoel bij ouderen,...

6.2. de slechte behandeling van ouderen in rusthuizen: intimiteit tijdens de verzorging, agressie onder de ouderen zelf, bestraffing, financiële kwesties, seksualiteit, infantilisatie, eerbied voor de persoon,...

6.3. gezinsleed: lichamelijk en emotioneel geweld, geweld op vrouwen, mishandeling van kinderen,...

6.4. sociale vereenzaming : eenoudergezinnen, ouderen, ...

2°) De werkwijze

De SGG zal voortaan bijgestaan worden door een wetenschappelijk comité (en niet langer door een sturingscomité). Dit comité zal de denkpistes voeden en nuttige informatie verschaffen aan alle deelnemers. Het zal bestaan uit universitaire teams uit beide gemeenschappen.

Het is immers belangrijk dat de thematische werkgroepen snel kunnen beschikken over de nodige wetenschappelijke, statistische, sociologische en juridische gegevens en over simulaties om extrapolaties te kunnen maken.

Het gebrek aan gegevens en toekomstperspectieven was namelijk een van de lacunes die vele deelnemers tot nu toe aanhaalden.

De SGG wordt ook uitgebreid met een coördinatieteam bestaande uit twee leden van elke werkgroep, de leden van het wetenschappelijk comité en de vertegenwoordigers van de betrokken kabinetten.

Het spreekt voor zich dat de gewesten en de gemeenschappen nauw betrokken zullen worden bij de gang van zaken.

Dit alles strookt trouwens met de regeringsverklaring waarin staat dat de regering acties zal ondernemen “na maximaal overleg met alle betrokkenen” en “ via het detecteren van concrete problemen en het uitwerken van gepaste remedies met alle instrumenten die men ter beschikking heeft”.

De werkgroepen moeten minder vaak vergaderen (eerder middellange en langetermijnvisie) en er mogen niet meer dan dertig deelnemers zijn, want met een talrijke groep wordt het moeilijk om verslag uit te brengen van de verschillende standpunten en om tot consensus te komen. Daarom moet de selectie van de deelnemers gebeuren op basis van hun representativiteit met betrekking tot de thema's die aan bod komen. Er zal ook mogelijkheid zijn om andere personen uit te nodigen voor specifiekere thematische besprekingen. Het aantal werkgroepen en de benaming ervan wordt vastgelegd op basis van de aan te kaarten thema's.

Zo willen we in ieder geval:

de werkgroepen 2 en 5 onder één werkgroep samenbrengen (gezin en sociale zekerheid, gezin en fiscaliteit)

een werkgroep oprichten met betrekking tot de intergenerationele problematiek en de tenlasteneming van ouderen

een werkgroep oprichten rond geweld binnen het gezin en in instellingen

Deze twee laatste werkgroepen zullen een transversaal karakter hebben: de aangekaarte problemen moeten alle andere werkgroepen aangaan. Deze werkgroepen zullen dan ook samengesteld zijn uit de leden van de andere werkgroepen en experts ter zake. Voorts mogen de werkzaamheden rond deze thema's geen afbreuk doen aan het werk dat door andere instanties wordt geleverd (bijvoorbeeld het nationaal actieplan tegen echtelijk geweld).